

શ્રીશંકર

શુક્લયજુર્વેદીયરુદ્રાષ્ટાધ્યાયી ।

શુક્લ યજુર્વેદની અષ્ટાધ્યાયી રુદ્રીનું મૂળ
સહિત શુદ્ધ ગુજરાતી ભાષાન્તર.

શાસ્ત્રી નાથજી વિ. મોહનજી વ્યાસ. બી. એ.

કિમત આઠ આના.

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કોપીરાયિટ-વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૫૬૫

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ શુક્લચરુવદીયસ્ત્રાષ્ટાધ્યાયી

વિષય ૫૬૨:૬૬૪

શુક્લયજુર્વેદીયરુદ્રાષ્ટાધ્યાયી ।

(શુક્લ યજુર્વેદની અષ્ટાધ્યાયી રુદ્રીનું મૂળ
સહિત શુદ્ધ ગુજરાતી ભાષાન્તર.)

કર્તા,

શાસ્ત્રી નાથજી વિ. મોહનજી વ્યાસ. બી. એ.,

પૂર્વે “ પી. ઈ. સંસ્કૃત ક્લાસ ” ના માલેક તથા અધ્યા-
પક; હાલ “ એરપ્લેનેડ હાઇસ્કૂલ ” ના સીનીયર સંસ્કૃત
શિક્ષક તથા ધર્મોપદેશક, “ કોટ સંસ્કૃત શાળા ” ના શાસ્ત્રી
તથા “ ન્યુ હાઇસ્કૂલના ” મેટ્રીક-ગુજરાતી શિક્ષક, મુંબઈ.

આવૃત્તિ પહેલી.

મુંબઈ,

“ નિર્ણયસાગર ” છાપખાનામાં છાપ્યું.

સંવત્ ૧૯૬૨. સન ૧૯૦૬.

સોલ એજન્ટસ:—મે. શંકરલાલ. એન. વ્યાસની કં
નં. ૩૫૬, કોટ બજારગેટ, મુંબઈ.

(સર્વ હક સ્વાધીન.)

કિમત આઠ આના.

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીગ્રંથ-સંગ્રહ
૧૨૬૬

૫૧૨:૪૧૪

આ પુસ્તક સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા
ઑક્ટોબરમાણે રજીસ્ટર કરાવ્યું છે.

અર્પણપત્રિકા.

રા. રા. નર્મદાશંકર હરજીવન જોશી.

આપ વેપારના કામકાજની

અનેક જંજાળમાં ગુંથાયલા હોવા છતાં
સનાતન વેદના પુસ્તકનું ગુજરાતી ભાષાન્તર
થવાની અત્યંત ઉત્કંઠા રાખી ઉત્તેજન આપો
છો તેથી, તથા આપની મારા પ્રત્યેની
અખૂટ પ્રીતિનું સ્મરણ રાખવા સાઝ
આ લઘુ પુસ્તક હું આપને
અર્પણ કરું છું.

લા. આપનો પરમસ્નેહી,
શાસ્ત્રી નાથજી વિ. મોહનજી.

મુંબઈના માનવંત તથા પ્રસિદ્ધ શાસ્ત્રીઓના
અભિપ્રાયો નીચે પ્રમાણે છે;—

મુંબઈ, તા. ૨૭-૧-૦૬.

શાસ્ત્રી નાથજી વિ. મોહનજી,

વિશેષ વિદિત કરવાનું જે અમે “ શુક્લયજુર્વેદીય અષ્ટા-
ધ્યાયી રૂદ્રીનું ” મૂળસહિત ભાષાન્તર તમોએ કર્યું છે, તે
તપાસ્યું છે. સમગ્રરીતે જોતાં તે ઉત્તમ કાર્ય થયું છે. જેઓ
અર્થરહિત પાઠ કરતા હતા, તેમને આ પુસ્તકથી જે તમે સારો
લાભ આપ્યો છે, તે ઘણું સ્તુતિપાત્ર કાર્ય છે, તથા તેમને
એ ઘણું ઉપયોગી થઈ પડશે એવી અમારી ખાત્રી છે.

(સહી) શાસ્ત્રી. રણછોડજી ઓધવજી.

“વૈયાકરણ કેસરી.”

તથા (સહી) શાસ્ત્રી પ્રાણજીવન હરિહર.

ગુજરાતી પ્રેસના શાસ્ત્રી.

શાસ્ત્રી નાથજી વિ. મોહનજી,

તમારા રૂદ્રાધ્યાયના પુસ્તકનું સમૂલ ભાષાન્તર જોતાં
જણાય છે કે, તે ઘણું ઉપયોગી પુસ્તક છે. ગુજરાતી ભા-
ષામાં તેની પહેલ કરવાની જરૂર હતી. વળી દ્વિજને-તેમાં
વિશેષે કરીને બ્રાહ્મણોને તેનો અર્થસહિત પાઠ કરવામાં ઘણો
લાભ થશે; મને આશા છે કે તમારો પરિશ્રમ સફળ થશે.
એજ

(સહી) જીવરામ જયશંકર શાસ્ત્રી.

પ્રસ્તાવના.

સામ્પ્રત કાળમાં દિન પ્રતિદિન અનેક પુસ્તકોની ગુજરાતી ભાષામાં વૃદ્ધિ થતી જાય છે, અને લવિષ્યમાં એથી પણ વિશેષ થશે એમ માનવું અશક્ય નથી, કારણ કે પાશ્ચિમાત્ય સાધનોએ આવા કામને ઘણું ઉત્તેજન આપેલું છે. પુસ્તકો વૃદ્ધિ પામે છે એ વાત તો ખરી, પરંતુ તે પુસ્તકો જો નવીનતા બતાવનારાં હોય તો લોકોને લાલકારક થઈ પડે; આવા હેતુથીજ આ પુસ્તક રચવામાં આવ્યું છે.

સામાન્ય રીતે સૌ જાણે છે કે આર્યોના ધર્મની ઉત્પત્તિ વેદમાંથી છે, કારણ કે શાસ્ત્રકારો વેદોડખિલો ધર્મમૂલમ્ એટલે સમગ્ર વેદ ધર્મનું મૂળ છે, એમ કહી ગયા છે. વેદની મહત્તા અને માન્યતાનો ખરો સમય તો ગયો; હાલ તો સામાન્ય લક્ષ પણ આપવામાં આવતું નથી. લણવા લણાવવાની વાત મંદ પડી ગઈ છે અને લવિષ્યમાં શી અવસ્થા થશે તેની કલ્પના કરવી પણ કઠણ છે. દેશકાળ એટલો બધો બદલાઈ ગયો છે કે પાશ્ચિમાત્યોની કેળવણી પામેલા આર્ય વિદ્વાનો આ ધર્મના મૂળને તિરસ્કારની નજરે જુએ છે, તથા તેના ઉપર ટીકા કરવા તથા ફાવે તેમ બોલવા તત્પર થઈ જાય છે. કેટલાક એમ કહે છે કે એતો જંગલમાં રહેનારા ઋષિ મુનિયો જેમ ગમે તેમ નાના બાળકની પેઠે બોલી ગયા છે તથા લખી ગયા છે. વળી કેટલાક એટલું બધું બોલવાની હિમ્મત ધરે છે કે “ એડો માળો બાંધવા ” એમાં અને વેદના સૂક્તમાં કંઈ ભેદ નથી, કારણ કે એક ગુજરાતી ભાષામાં છે અને બીજું સંસ્કૃત ભાષામાં છે. મારે આ સ્થળે જણાવવું જોઈએ કે એવું બોલનારા કેટલાક વિદ્વાનોએ એજ

વેદોનું અંગ્રેજી અભ્યાસની સાથે, રાત્રિના જાંખા દીવાપાસે, ચોટલી બાંધી અધ્યયન કરી તથા તેમાંથી પુસ્તકો રચી પોતાનું સારું પોષણ મેળવેલું છે, છતાં ઉપર પ્રમાણે કહે છે તથા કહી ગયા છે. પોતાનું પોષણ આપનાર ગૃહસ્થનું બુરું ઓલનાર જેમ કૃતદ્વ ગણાય છે, તેમ તેઓને પણ આપણે શા માટે કૃતદ્વ ન ગણુવા? પણ આ બાબતમાં તેઓનો અપરાધ એક મોટા કારણને લીધે ગૌણ ગણાય છે, કારણકે **રાજા કાલસ્ય કારણમ્** એટલે રાજ સમયનો શ્રેયકાર કરવામાં કારણભૂત છે.

આપ્રમાણે દેશની સ્થિતિ છે, છતાં શ્રદ્ધાવાળા જનો કંઈ ઓછા નથી. અહીં રા. રા. શેઠ દેવકરણ નાનજી ગુપ્ત. જે. પી. નું દષ્ટાંત આપું તો ખોટું નથી, કારણ કે તેઓ દરમાસે સુદ્રીના સંખ્યાબંધ પાઠો બ્રાહ્મણોદ્વારા કરાવે છે તે માટે તેમને ધન્યવાદ ઘટે છે. અનેક દ્વિજો સુદ્રાધ્યાયનો નિત્યપાઠ કરે છે, અને બ્રાહ્મણોને માટે તો તે આવશ્યક છે; પરંતુ તેઓ પાઠ કરે છે ત્યારે મન્ત્રોના સામાન્ય અર્થનું પણ તેમને ભાન થતું નથી, અને અર્થ જાણ્યા વગર વેદ મન્ત્રનો પાઠ કરવાથી તે નિષ્ફળ નીવડે છે, એમ શાસ્ત્રમાં કહેલું છે. આવાજ હે તુથી આ સ્વાધ્યાયના પુસ્તકનું ગુજરાતી ભાષાન્તર કરવામાં આવ્યું છે. સાયણ તથા મહીધરની સંસ્કૃત ટીકાનો આધાર લઈ આ અનુવાદ કરવામાં આવ્યો છે. ભાષાન્તર શિવાય બીજું કંઈ પણ વિશેષ નથી લખ્યું તેનું કારણ માત્ર તો એજ છે કે નિત્ય સ્વાધ્યાય કરવાના પુસ્તકમાં જેવી તેવી કલ્પનાઓ કરી પુસ્તકનું દળ વધારવું તે નિર્રથક છે. પાઠ કરનારાઓ માત્ર મૂળ વાંચી, શુદ્ધ અર્થથી જો માહિતગાર થાય, તો કીધેલા પ્રયાસનો બદલો મળે, તેમજ પાઠ કરનારને અર્થ જાણવાથી ખરું પાઠ કરવાનું ફળ મળે, એવા આશયથી ભાષાન્તર કરવામાં આવ્યું છે. મહાભાષ્યમાં લખ્યું છે કે

યદધીતમવિજ્ઞાતં નિગદેનૈવ શબ્દતેઽનગ્નાવિવશુકૈશ્વો
 ન તજ્જ્વલતિ કર્હિચિત્—એટલે જેમ સુકાં લાકડાં અગ્નિ-
 વગર કદી પણ જગતાં નથી—પ્રકાશ આપતાં નથી—તેમ
 અર્થ જાણ્યા વગર જે પાઠ કરવામાં આવે છે તે નિષ્ફળ
 થાય છે. વળી જેઓ “ અર્થ જાણ્યા વગર પઠન, પાઠન,
 જપ, હોમ, યજન, યાજન વગેરે કરે છે, તેઓ નિર્બળ તથા
 તેજહીન થાય છે, તેઓને વિદ્વો નહે છે તથા ખાડામાં
 પડે છે, મૂઠ થાય છે અથવા પાપી થઈ મરણ પામે છે, ”
 એવું કાત્યાયન સૂત્રમાં લખ્યું છે. તેમજ ઋષિમુનીઓ લખી
 ગયા છે કે જેઓ અર્થના જ્ઞાન પૂર્વક પાઠ કરે છે, તેઓ
 અત્યંત બળવાન તથા તેજસ્વી થાય છે. જ્યારે શાસ્ત્રોમાં આ
 પ્રમાણે લખ્યું છે, ત્યારે પ્રત્યેક પાઠ કરનારે અર્થ સહિત
 શામાટે પાઠ ન કરવો ?

રુદ્રીનું આ ગુજરાતી ભાષાન્તર પહેલવહેલું છે. વેદના શબ્દોનો
 અર્થ કરવામાં ઘણી અડચણ પડે છે, તોપણ સંસ્કૃત ટીકા-
 ઓને આધારે બનતાં સુધી વિચારપૂર્વક શબ્દાર્થ કરવામાં
 આવ્યો છે. વેદના મૂળ મંત્રો છપાવવામાં તથા સુધારવામાં
 ઘણી સંભાળ રાખવી પડે છે, કારણ કે બીજા ભાષાના લ-
 ખાણુ જેવી એમાં સહેલાઈ નથી. આ સઘળી બાબત ઉપર
 પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવ્યું છે, છતાં માણસની ભુલો
 થાય તેમાં નવાઈ નથી, માટે સમજી વાચકોએ જે જે ભુલો
 જણાય તેની સૂચના કરવા કૃપા કરવી તથા ક્ષમાદષ્ટિ રા-
 ખવી એજ અનુવાદકનો ઉદ્દેશ છે.

પ્રસ્તાવનાના અંતમાં મારે કેટલાક પુરૂષોનું સ્મરણ રાખ-
 વાની જરૂર છે, કારણ કે આ કાર્ય અધુરું હતું ત્યારે અણ-
 ધારી માંદંગીને વખતે ડા. પોપટ પ્રભુરામે, ડા. કાશીનાથ
 ગોપાળ સાહે એ તથા ડા. શ્રીપાદ ગોવિંદ રાનડેએ મને

ભયંકર માંદગીમાંથી સ્વસ્થ કરી આ પુસ્તક પરિપૂર્ણ કરવાને સમર્થ કર્યો છે એટલા માટે હું તેમનો આ સ્થળે અંતઃકરણપૂર્વક આભાર માનું છું.

તે ઉપરાન્ત ભાષાન્તર કરવામાં તથા પ્રુફો સુધારવાના કામમાં મારા લઘુ બંધુ શાસ્ત્રી. શિવશંકર વિ. જ્યાનંદ ભટ્ટ તથા વૈદરાજ જાદવજી ત્રિકમજીએ પોતાના અમૂલ્ય વખતના ભોગે જે મને સહાયતા આપી છે, તેને માટેપણ તેઓનો મારા ઉપર ધણો ઉપકાર થયો છે.

કેટલાક માનવંત શાસ્ત્રીઓએ પોતાના અભિપ્રાયો આપેલા છે, તે ઉપકારસહિત માન્ય કરી, આ પુસ્તકમાં છપાવ્યા છે.

નં. ૧૫૧.૫૩. કોટ, મુંબઈ.

સં. ૧૯૬૨, પૌષ વદ ૪, મકરસંક્રાન્ત.

શાસ્ત્રી-નાથજી વિ.
મોહનજી.

परमात्मने नमः ।

अथ

शुक्लयजुर्वेदीयरुद्राष्टाध्यायीप्रारंभः ।

(शुक्ल यजुर्वेदनी अष्टाध्यायी रुद्रીनुं भूणसहित

शुद्ध गुजराती ભાષાન્તર)

અધ્યાય પહેલો.

गुणानान्त्वागुणपतिहवामहेप्प्रियाणां-
न्त्वाप्प्रियपतिहवामहेनिधीनान्त्वानिधि-
पतिहवामहेव्वसोमम ॥ आहमजानिगर्भ-
धमात्त्वमजानिगर्भधम ॥ १ ॥

હે મારા ધનરૂપી ગણેશદેવ ! શ્રેષ્ઠોના પતિ એવા,
પ્રિય જે દેવતાઓ (ઇન્દ્રાદિ) તેઓના જે પ્રિય (કાર્તિ-
કસ્વામી વિગેરે) તેમના પતિ એવા, અને નિધિઓ
એટલે યોગની સિદ્ધિઓ તેઓના પતિ એટલે દાતા એવા
જે તમે તેમનું અમે આવાહન કરીએ છીએ; ગર્ભથી

ઉત્પન્ન થનારા એવા અમોને તમે ઉત્પન્ન કરેલા છે; હે જન્મરહિત ગણપતિ ! તમે ગર્ભથી ઉત્પન્ન થયેલા નથી.૧.

ગાયત્રીત્રિષ્ટુપ્જગત્યનુષ્ટુપ્પદ્વ્યાસહ ॥

બૃહત્યુષ્ણિહાકુકુપ્સૂચીભિઃશમ્મ્યન્તુત્ત્વાર ॥

ગાયત્રી, ત્રિષ્ટુપ્, જગતી, અનુષ્ટુપ્, પંક્તિ, બૃહતી, ઉષ્ણિહા અને કુકુલ્ એ છંદો, સૂચીઓ(સોયો) વડે અશ્વમેધના અશ્વનો સંસ્કાર કરો ! ૨.

દ્વિપદાયાશ્ચતુષ્પદાશ્ચિપદાયાશ્ચષટ્પદાઃ ॥

ચિચ્છન્દાયાશ્ચસચ્છન્દાઃસૂચીભિઃશમ્મ્યન્તુ

ત્ત્વા ॥ ૩ ॥

એ પાદવાળી, ચાર પાદવાળી, ત્રણ પાદવાળી, છ પાદવાળી, છન્દરહિત તથા છન્દવાળી છન્દની જાતિયો, હે અશ્વ ! તમારો સૂચીઓવડે સંસ્કાર કરો ! ૩.

સુહસ્તોમાઃસુહચ્છન્દસઽઆવૃતઃસહપ્ર-

માઽક્ષયઃસુપ્તદૈહ્યાઃ ॥ પૂર્વૈષામ્પન્થામનુ-

દશ્યુધીરાઽઅન્વાલેભિરુત્થ્યોનરુશ્મીન્ ૪

પીસ્તાળીશ સ્તોત્રસહિત, ગાયત્રી વિગેરે છન્દો-સહિત, શ્રદ્ધા સત્ય વિગેરેનું અનુષ્ઠાન કરનારા, યજ્ઞનું પ્રમાણ જાણનારા, પ્રજાપતિસંબંધી જ્ઞાન ધરાવનારા, બુદ્ધિમાન્ ઋષિઓ પૂર્વપુરૂષોનો (પૂર્વના અંગિરા વિગેરે ઋષિઓનો) અનુષ્ઠાન માર્ગ ક્રમપૂર્વક જાણી લઈને,

જેમ સારથીઓ ઘોડાની લગામ સારી રીતે હાથમાં પકડી રથ હાંકવામાં પ્રવર્તે છે, તેમ તેઓ યજ્ઞના કામમાં પ્રવૃત્ત થતા હતા. ૪.

(હવે પછીના છ મન્ત્રોમાં યાજ્ઞવલ્ક્ય ઋષિ પોતાનું મન કલ્યાણકારી શિવના સંકલ્પવાળું થાય અને સદાય ધર્મમાં પ્રવર્તે અને કદી પણ પાપી ન થાય એટલા માટે કહે છે.)

ॐ યજ્ઞાગ્રંતોદૂરમુદૈતિદૈવન્તદુસુપ્તસ્યત
થૈવૈતિ ॥ દૂરજ્ઞમજ્ઞયોતિષાઞ્ચયોતિરેકુન્તન્મે
મનઃશિવસંકલ્પમસ્તુ ॥ ૫ ॥

જે મન આત્મગ્રાહક હોઈ ચક્ષુરાદિક ઇન્દ્રિયોની અપેક્ષાથી જે પ્રકારે જાગ્રત અવસ્થામાં દૂરગામી થાયછે, અને સુષુપ્તિ અવસ્થામાં સમીપ રહેછે, અને જે દૂરગામી મન એકજ શ્રોત્રાદિક ઇન્દ્રિયનું પ્રકાશક છે, તેવું મારું મન કલ્યાણકારી સંકલ્પવાળું થાઓ ! ૫.

યેનુકર્મ્માણ્યુપસોમનીષિણોયજ્ઞેકૃણ્વન્તિ
વિદયેષુધીરાંઽ ॥ યદંપૂર્વેચ્ચક્ષુમન્તઽપ્રજાના
ન્તન્મેમનઃશિવસંકલ્પમસ્તુ ॥ ૬ ॥

સ્વકર્મનિષ્ઠ, યજ્ઞસંબંધી કામમાં તીવ્ર બુદ્ધિમાન અને મેઘાવી એવા વીર પુરૂષો જે મનવડે યજ્ઞની અંદર કર્મો કરેછે, અને જે મન અપૂર્વ (સર્વ ઇન્દ્રિયોની પહેલાં સરજાયલું તથા આત્મરૂપ), યજ્ઞ કરવાને સમર્થ અને પ્રાણીમાત્રના શરીરની અંદર રહેલું છે, તે મારું મન કલ્યાણકારી સંકલ્પવાળું થાઓ ! ૬.

યત્પ્રજ્ઞાનંમુતચેતોધૃતિશ્ચયજ્યોતિરુન્તર
મૃતંપ્રજાસું ॥ યસ્માન્નઽનૃતેકિન્નકર્મ
ક્રિયતેતન્મેમનઃશિવસંકલ્પમસ્તુ ॥ ૭ ॥

જે મન પ્રકૃષ્ટજ્ઞાનવાળું, સામાન્ય તથા વિશેષ જ્ઞાનવાળું, ધૈર્યવાળું, અમર (અમૃત) તથા પ્રાણીઓની અંદર રહેલું છે અને જેના વિના કંઈ પણ કર્મ થઈ શકતું નથી, તે માટે મન કલ્યાણકારી સંકલ્પવાળું થાઓ ! ૭.

યેનેદમ્ભૂતમ્ભુવનમ્ભવિષ્યત્પરિગૃહીતમમૃતૈનુસર્વમ ॥ યેનયજ્ઞસ્તાયતેસુપ્નહોતાતન્મેમનઃશિવસંકલ્પમસ્તુ ॥ ૮ ॥

જે અમૃત ધર્મવાળા મનવડે ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાનનું સર્વ પ્રકારે જ્ઞાન થઈ શકે છે અને જેવડે સાત હોતા (દેવતાઓને ઓલાવનારા મૈત્રાવરુણ વગેરે) વાળો યજ્ઞ વિસ્તાર પામે છે, તે માટે મન કલ્યાણકારી સંકલ્પવાળું થાઓ ! ૮.

યસ્મિન્નૃચુઽસામયજૂંષિયસ્મિન્પ્રતિષ્ઠિતારથનાભાવિવારાં ॥ યસ્મિન્શ્ચિત્ત્વસર્વમોતંપ્રજાનાન્તન્મેમનઃશિવસંકલ્પમસ્તુ ॥ ૯ ॥

જેવી રીતે રથચક્રની નાભિમાં આરાઓ જડવામાં આવે છે તેમ જેની અંદર ઋગ્વેદ, સામવેદ અને યજુ-

વેદ પ્રતિષ્ઠિત થયેલા છે, અને જે મનમાં સર્વ પ્રકારનું પ્રાણીમાત્રનું જ્ઞાન પરોવાયલું છે, તે માફ મન કલ્યાણ-કારી સંકલ્પવાળું થાયો. ૯.

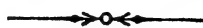
સુષારથિરશ્ચાનિવૃયન્મનુષ્ઠ્યાન્નેનીયતે-
 મીશુમિર્વાજિનંડૈવ ॥ હૃત્પ્રતિષ્ઠન્ચદંજિર-
 ઞ્ચિષ્ઠન્તન્મેમનઃશિવસંકલ્પમસ્તુ ॥ ૧૦ ॥

જેવી રીતે હુશીઆર સારથિ લગામવડે ઘોડાઓને નિયમમાં રાખીને પોતાને ધારેલે રસ્તે લઈ જાય છે, તેવી રીતે જે મન મનુષ્યોને પોતાના કામમાં દોરે છે, જે મન હૃદયમાં પ્રતિષ્ઠિત થયેલું છે તથા જે અજર (વૃદ્ધાવસ્થારહિત) તથા અતિશય વેગવાળું છે, તે માફ મન કલ્યાણકારી સંકલ્પવાળું થાયો ! ૧૦.

इति रुद्रे प्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

એ પ્રમાણે ગુજરાતી ભાષાન્તરવાળી રુદ્રાષ્ટાધ્યાયીનો પહેલો અધ્યાય સંપૂર્ણ થયો. ૧.

अथ द्वितीयोऽध्यायः ।

हरिः ॐ ॥ सहस्रशीर्षापुरुषं सहस्राक्ष-
 ऽसहस्रपात् ॥ सभूमिं सर्वतस्पृत्वात्यतिष्ठ-
 दशाङ्गुलम् ॥ १ ॥

અધ્યાય ૨ જો.

હરિઃ ઓમ્

અહ્માંડ દેહને ધારણ કરનાર આદિ પુરૂષને હજારો શીર્ષો (માથાં), હજારો આંખો તથા હજારો પાદ છે; તે અહ્માંડમાં સર્વ સ્થળે વ્યાપીને તેની બહાર દસ આંગળ રહેલ છે. ૧.

પુરુષએવેદઃસર્વૈશ્વજ્ઞતંચચ્ચમાવ્યમ ॥

ઉતામૃતત્ત્વસ્યેશાનોયદન્નૈનાતિરોહતિ ॥ ૨ ॥

આ વર્તમાન, ભૂત અને ભવિષ્ય જગત્, એ આદિ-પુરૂષના અવયવો છે; એ અમૃતપણાનો સ્વામી છે; કારણ કે તે પ્રાણીઓની ભોગ્ય વસ્તુથી કારણાવસ્થાનો ત્યાગ કરી જગદવસ્થાને પ્રાપ્ત કરે છે. ૨.

एतावानस्यमहिमातो ज्ययायौऽपूरुषः ॥

पादोऽस्यद्विश्वाभूतानि त्रिपादस्यामृतं न्दिवि ३

વર્તમાન, ભૂત, અને ભવિષ્ય જગત્ જેટલું છે તે તેનું સામર્થ્ય (મહિમા) છે, પરંતુ આદિ પુરૂષ તો આથી પણ ઘણોજ અધિક છે; આ વિશ્વના ત્રણ કાળની ભૂત-પ્રાણીમાત્રની સૃષ્ટિ તો તેનો ચોથો ભાગ (પાદ) છે, અને બાકીના ત્રણ ભાગ તો તેના અવિનાશી છે અને તે ભાગ આકાશમાં સ્વપ્રકાશસ્વરૂપે રહેલ છે. ૩.

त्रिपादूर्ध्वऽउदैत्पुरुषः पादोऽस्येहामवत्पुनः

॥ ततोऽधिष्णुर्व्यक्रामत्साशनानशनेऽभिः ४

તે આદિપુરૂષ પોતાના ત્રણ પાદથી આ સંસારની ઉપર બ્રહ્મસ્વરૂપે રહેલ છે, અને તેનું એક પાદ આ માયામય સંસારમાં રહેલું છે, અને ત્યાં માયામાં રહી અશન કરનારાં મનુષ્ય, પશુ, વિગેરે ચેતન પ્રાણીઓમાં તથા નહિ અશન કરનારાં અચેતન એવાં પર્વત, નદીઓ, વિગેરે સર્વ સ્થળે અનેકરૂપે વ્યાપીને રહેલ છે. ૪.

તતોઽધિરાડ'જાયતઽધિરાજોઽધિપૂરુષઃ ॥
સજાતોઽત્યંરિચ્ચતપુશ્ચાહ્નૂમિમયોપુરઃ ॥ ૫

તે આદિપુરૂષમાંથી દેહના અભિમાનવાળો (અત્યંત તેજસ્વી) વિરાટ પુરૂષ ઉત્પન્ન થયો; તે ઉત્પન્ન થઈને પછી પોતાથી વ્યતિરિક્ત (બુદ્ધ) દેવ, મનુષ્ય, વિગેરેમાં પ્રવેશ કરી તે ભાવે ભૂમિમાં વ્યાપ્ત થયો, અને ત્યારપછી સપ્ત ધાતુથી બનેલાં શરીરોમાં તેણે જીવરૂપે પ્રવેશ કર્યો. ૫.

તસ્માદ્દ્યજ્ઞાત્સર્વં હુતુઃ સમ્ભૂતમ્ પૃષ્ઠાઽજ્યમ ॥
પૃશૂં સ્તાં શ્વકેઽવાયુઃ પુનઃ પુનઃ ગ્રામ્યાશ્ચ ૬

તે સર્વાત્મક પુરૂષે તે માનસિક યજ્ઞમાંથી સંપૂર્ણ ભોગ્યવસ્તુ, દહીં, ઘી, વિગેરે સંપાદન કર્યાં. અને વાયુ દેવતાવાળાં અરણ્યનાં પશુ, મૃગ વિગેરે ઉત્પન્ન કર્યાં. ૬.

તસ્માદ્દ્યજ્ઞાત્સર્વં હુતુઃ સમ્ભૂતમ્ પૃષ્ઠાઽજ્યમ ॥
પૃશૂં સ્તાં શ્વકેઽવાયુઃ પુનઃ પુનઃ ગ્રામ્યાશ્ચ ૬

તે સર્વાત્મક પુરૂષના માનસિક યજ્ઞમાંથી ઋગ્વેદ

તથા સામવેદ ઉત્પન્ન થયા, તથા તેમાંથી ગાયત્રી વિગેરે છંદો તથા યજુર્વેદ પણ નિપજ્યા. ૭.

તસ્માદશ્વાઽઅજાયન્તુષેકેચૌભુયાદતઽં ॥

ગાવોહજજિરેતસ્માત્તસ્માજ્ઞાતાઽઅજાવયઃ-

તે પૂર્વે કહેલા માનસિક યજ્ઞમાંથી અશ્વ તથા ઉપર નીચે એમ ઉભય દાઢવાળાં પ્રાણીઓ તથા ગાય, બળદ, અને બકરાં, ઘેટાં, વિગેરે ઉત્પન્ન થયાં. ૮.

તંચુજ્ઞમ્બર્હિષિપ્પૌક્ષુન્પુરુષજ્ઞાતમંગ્ગૃતઽ ॥

તેનદેવાઽઅંયજન્તસાઙ્ઘ્યાઽઋષયશ્ચૈ ॥ ૯ ॥

તે શરૂઆતમાં ઉત્પન્ન થએલા પુરુષને યજ્ઞમાં પશુભાવે ચૂપસાથે બાંધીને માનસિક યજ્ઞમાં તેનું પ્રોક્ષણ (સેચન) કર્યું; તે પશુભાવે પ્રાપ્ત કરેલા પુરુષવડે સાધ્ય દેવતાઓ અને મંત્રદષ્ટા ઋષિઓ માનસ યાગ કરવા લાગ્યા. ૯.

યત્પુરુષંવ્યદધુઽંકતિધાવ્યંકલ્પયન્ ॥ મુ-

ખક્લિમંસ્યાસીત્કિમ્બાહૂકિમૂરૂપાદાઽઉચ્ચેતે

॥ ૧૦ ॥

પ્રશ્નોત્તરરૂપે સૃષ્ટિવિષે કહેતાં પ્રજાપતિના પ્રાણરૂપ દેવોએ જ્યારે વિરાટને માનસિક સંકલ્પથી ઉત્પન્ન કર્યો ત્યારે તેની કેટલા પ્રકારથી કલ્પના કરી? તે પુરુષનું મુખ કોણ? બાહુ કોણ? તથા બાંધ (ઉર), પાદ વિગેરે કોણ કહેવાય છે? ૧૦.

બ્રાહ્મણોસ્યમુખંમાસીદ્બ્રાહ્મરાંજન્યઃકૃતઃ॥
કુરૂતદસ્યયદ્વૈશ્યઃપુત્ર્યાઃશૂદ્રોઽંજાયત ૧૧

આ પ્રજાપતિનું મુખ બ્રાહ્મણ હતો, અર્થાત્ પ્રજાપ-
તિના મુખમાંથી બ્રાહ્મણ, બાહુમાંથી ક્ષત્રિય, નંધમાંથી
વૈશ્ય, અને પાદ (પગ) માંથી શૂદ્ર એ પ્રમાણે વર્ણો
ઉત્પન્ન થયા. ૧૧.

ચન્દ્રમામનંસોજાતશ્ચક્ષોઃસૂર્યોઽંજાયત॥
શ્રોત્રાદ્વાયુશ્ચપ્રાણશ્ચમુખાદુગ્નિરંજાયત ૧૨

(જે પ્રજાપતિથી પૂર્વોક્ત સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન થઈ) તે પ્રજાપતિના
મનમાંથી ચંદ્રમા, ચક્ષુમાંથી સૂર્ય, કાનમાંથી વાયુ, તથા
પ્રાણ અને મુખમાંથી અગ્નિ એ પ્રમાણે સૌ ઉત્પન્ન થયા. ૧૨

નાભ્યાંઽઆસીદન્તરિક્ષ્શીર્ષ્ણોઽધૌઽ-
સમવર્તત ॥ પુત્ર્યામ્ભૂમિર્દિશુઃશ્રોત્રાત્તથા-
લોકાં ૨ ઽંકલ્પયન્ ॥ ૧૩ ॥

તેની નાભિમાંથી અંતરિક્ષ, શીર્ષમાંથી આકાશ, પાદ-
માંથી ભૂમિ, શ્રોત્રમાંથી દિશાઓ અને તે પ્રમાણે અંત-
રિક્ષ લોક વિગેરે ઉત્પન્ન થયા (અર્થાત્ તે તે ભાગોમાંથી
દેવતાઓએ તેમની કલ્પના કરી). ૧૩.

યત્પુરુષેણહુવિષાદેવાયુજ્જમતન્વત॥ઘસન્તો
ઽસ્યાસીદાજ્યંઙ્ગીર્ષ્મઽદ્ધ્મઽશરદ્ધુવિઃ ॥૧૪॥

એ પ્રમાણે પૂર્વ સૃષ્ટિની કલ્પના કર્યા પછી ઉત્તર સૃષ્ટિને સાડ અહારનાં દ્રવ્યો ન હોવાથી તે પુરૂષરૂપી હવિષ્થી દેવતાઓએ માનસિક યજ્ઞ કર્યો, તે વખતે વસંત ઋતુએ ધીનું કામ સાર્યું, ગ્રીષ્મઋતુએ ઇંધણાનું અને શરદઋતુએ હવિષ્ (અગ્નિદાન)નું કામ સાર્યું. ૧૪.

**સુપ્તાસ્યાસન્નપરિધયસ્ત્રિઃસુપ્તસુમિધઃકૃતાઃ
દેવાયદ્યજન્તંદવાનાઽઅર્બઘ્નપુરુષમ્પશુમ્ ૧૫**

જે વખતે પ્રજાપતિના પ્રાણેન્દ્રિયરૂપ દેવતાઓએ માનસિક યજ્ઞ કર્યો, ત્યારે વિરાટરૂપી પુરૂષને પશુની ભાવના કરી યૂપસાથે બાંધ્યો, અને તે વખતે ગાયત્રી આદિ સાત છંદો પરિધિ થયા, અને ત્રણગણા સાત એટલે એકવીશને (૧૨ માસ ૫ ઋતુ ૩ લોક ૧ આદિત્ય) સમિધ બનાવ્યાં. ૧૫.

**યજ્ઞેનયજ્ઞમયજન્તદેવાસ્તાનિધર્મ્માણિપ્ર-
થુમાન્યાસન્ ॥ તેહનાકંમ્મહિમાનઃસચન્તુ-
યત્રપૂર્વેસાધ્યાઃસન્તિદેવાઃ ॥ ૧૬ ॥**

પૂર્વોક્ત દેવોએ માનસ યજ્ઞથી પ્રજાપતિનું પૂજન કર્યું, તે પૂજનમાં પ્રસિદ્ધ એવા જગદ્ગરૂપ વિકારના ધારણ કરનારા ધર્મો હતા (આટલે સુધી સૃષ્ટિનું સંપાદન કરનારાં સૂત્રો એકત્ર કર્યા; હવે ક્ષલાનુવાદના ભાગનો સંગ્રહ કરવામાં આવે છે). જે યજ્ઞમાં વિરાટ પ્રાપ્તિરૂપ સ્વર્ગમાં, પ્રાચીન સાધ્ય દેવતાઓ રહે છે, તે સ્વર્ગના

મહિમાની ઉપાસના કરનારા મહાત્માઓ તેને પામે છે.
॥ ૧૬ ॥

અન્નઽસમ્ભૂતઽપૃથિવ્યૈરસાચ્ચવિશ્વકર્મ્મણ
ઽસમ્વર્ત્તતાગ્રે ॥ તસ્યુત્ત્વષ્ટાઙ્ગિદધદ્રૂપમેતિ
તન્મર્ત્યસ્યદેવત્વમાજાનુમગ્ગે ॥ ૧૭ ॥

પૃથ્વી આદિ પાંચ ભૂત તથા વિશ્વકર્મા એટલે કાલથી
પુષ્ટિને પામેલ એવો જે પ્રથમ રસ ઉત્પન્ન થયો તે રસ-
ના રૂપને ધારણ કરનાર સૂર્ય દરરોજ ઉદય પામે છે, તે
પ્રથમરૂપ પુરૂષ, પુરૂષનો યજ્ઞ કરનાર મનુષ્યોના આબ્જન
(આદિ) દેવત્વને પામે છે. ૧૭.

વેદાહમેતમ્પુરુષમ્મુહાન્તામાદિત્યવર્ણન્તમસઽ
પુરસ્તાત ॥ તમેવવિદિત્વાતિમૃત્યુમેતિનાન્યઽ-
પન્થાઙ્ગિદ્યતેયનાય ॥ ૧૮ ॥

હું (નારાયણઋષિ) તે સર્વોત્કૃષ્ટ પુરૂષ(પરમેશ્વરને)-
ને જાણુ છું, તેનું તેજ આદિત્યના જેવું છે, અને જે સં-
સારની માયારૂપી અજ્ઞાનથી દૂર છે અને તેનેજ માત્ર
જાણવાથી માણસ મૃત્યુને તરી બ્રહ્મભય થાય છે; બીજો
મુક્તિમાટે માર્ગ છેજ નહિ. ૧૮.

પ્રજાપતિશ્ચરતિગર્ભેઽન્તરજાયમાનોબ-
હુધાઙ્ગિજાયતે ॥ તસ્યુચોનિમ્પરિપશ્યન્તિધી-
રાસ્તસિન્હતસ્યુર્ભુવનાનિઙ્ગિશ્વા ॥ ૧૯ ॥

જે સર્વાત્મા પ્રજાપતિ હૃદયની અંદર રહેલ છે, અને શરીરના મધ્યમાં ફરેછે, અને જે પોતે નિત્ય રહી, જન્મ લઈ, વિવિધ માયાવી રૂપ ધારણ કરે છે, તેનું મૂળસ્વ-રૂપ બ્રહ્માદિ પુરૂષો યથાર્થ રીતે જાણે છે; તે કારણાત્મ બ્રહ્મની અંદર સર્વભૂત પ્રાણીમાત્ર (વિશ્વ) રહેલાં છે. ૧૯.

**યોદેવેભ્યઃપ્રજાપતિયોદેવાનામ્પુરોહિતઃ
પૂર્વોયોદેવેભ્યોજાતોનમોરુચાયુબ્રાહ્મણ્યે ૨૦**

જે આદિત્યરૂપી પ્રજાપતિ દેવતાઓને પ્રકાશિત કરે છે, અને જેને દેવતાઓએ સર્વ કાર્યોમાં પુરોહિત કરેલ (અગ્રમાં મુકેલ)છે, અને જે દેવતાઓમાં પ્રથમ ઉત્પન્ન થયેલ છે તે દેદીપ્યમાન એવા બ્રહ્મપુત્રને નમસ્કાર હો! ૨૦.

**રુચમ્બ્રાહ્મજ્જનયન્તોદેવાઅગ્નેતદ્બ્રુવન્ ॥ ય-
સ્તૈવમ્બ્રાહ્મણોઽવિદ્યાન્તસ્યદેવાઽઅસન્વશે ૨૧**

સુશોભિત એવા બ્રહ્મના પુત્ર (માનસ સંકલ્પથી) ઉત્પન્ન કરતા એવા દેવતાઓ પ્રથમ વચન બોલ્યા “આ દેવ, જે આવી રીતે બ્રહ્મથી જન્મ પામેલ છે એ પ્રમાણે જે બ્રાહ્મણ તેને જાણે છે તેને સર્વ દેવતાઓ વશ છે.” ૨૧

**શ્રીશ્ચૈતેલુક્ષ્મીશ્ચુપત્કન્યાવહારાત્રપાશ્વન-
ક્ષત્રાણિરૂપમુશ્ચિનૌઘ્યાત્તમ ॥ ડુષ્ણન્નિષા-
ણામુમ્મઽડ્ઘાણસર્વલોકમ્મઽડ્ઘાણ ॥ ૨૨ ॥**

હે આદિત્ય! શ્રી (સમ્પત્તિ) તથા લક્ષ્મી (સૌંદર્ય)

એ તમારી પત્નીઓ છે, અહોરાત્ર તમારાં પડખાં છે, નક્ષત્રો તમારું રૂપ છે, આકાશ તથા પૃથ્વી એ તમારું વિકાસિત (ઉઘાડેલું) મુખ છે, એ પ્રમાણે ઇચ્છનાર “મારો પરલોક મને સારી રીતે મળો” એવી ઇચ્છા કરે અને જે કહે કે હું સર્વ લોકાત્મક થાઉં, તેની ઇચ્છા પૂર્ણ કરો ! ૨૨.

इति रुद्रे द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥

એ પ્રમાણે ગુજરાતી ભાષાંતરવાળી રુદ્રાષ્ટાધ્યાયીનો બીજો અધ્યાય સંપૂર્ણ થયો. ૨.

अथ रुद्राष्टके तृतीयोऽध्यायः ।

અધ્યાય ત્રીજો.

અહીં પ્રજાપતિ ઋષિ છે; ત્રિષ્ટુપ્ છંદ છે તથા ઇન્દ્ર દેવતા છે.

हरिः ॐ ॥ आशुऽशिशानोवृषभोनभी-
मोघनाघुनऽक्षोभंणश्चर्षणीनाम ॥ सुङ्कन्द-
नोनिमिषऽएकवीरऽशुतऽसेनाऽअजयत्सा-
कमिन्द्रः ॥ १ ॥

જે શીઘ્રકારી(વ્યાપક)છે, જે શત્રુઓને તીક્ષ્ણ બુદ્ધિથી ભય ઉત્પન્ન કરનાર છે, જે અણીવાળાં શીંગડાંથી ભયંકર બેલ પોતાના શત્રુઓનો જેવી રીતે ઘાતક છે તેવી રીતે

દ્રેષી મનુષ્યોનો ધાતક છે, જે પ્રાણીઓનો ખેંચીને અ-
થવા પ્રહાર કરીને નાશ કરેછે, જેની ચક્ષુ નિમેષ (પલ-
કારા) રહિત છે (એટલે જે પોતાના કામમાં આલસ્ય
રાખતો નથી), અને જે પોતે એક વીર હોઈ પોતાનું
કાર્ય એક હાથે કરવા સમર્થ છે એવો ઇન્દ્ર અસંખ્ય
સેના સાથે એકલો વિજય મેળવે છે. ૧.

सुङ्कन्दनेनानिमिषेणजिष्णुनायुत्कारेण-
दुश्श्रयवनेनधृष्णुना ॥ तदिन्द्रेणजयतुतत्सह-
र्द्र्युधोनुरऽइषुहस्तेनवृष्णा ॥ २ ॥

ઉપર કહેલા ગુણોવાળો ઇન્દ્ર હો ! તેમાં આપણે શું !
અહીં જે સંકન્દન, અનિમેષ વિગેરે વિશેષણો છે તેનો
અર્થ ઉપરના શ્લોકમાં કહ્યો છે; તેવા પ્રકારના, જય-
શીલ, યુદ્ધ કરનાર, ખીજથી કમ્પનાર નહિ, ધૃષ્ટતા (હિં-
મત) વાળા, હાથમાં મજબૂત બાણ ધારણ કરનાર
તથા વૃષ્ટિ કરનાર એવા ઇન્દ્રસહિત, હે નાયક યોદ્ધાઓ,
તે શત્રુ બળની સામા થાઓ, તથા જીતો ! ૨.

सऽइषुहस्तैऽसनिषङ्गिभिर्वृशीसत्सृष्टासयुध
ऽइन्द्रोऽगुणेन ॥ सुहृदसृष्टजित्सोमपाबाहुशङ्ख
ग्रधन्वाप्प्रतिहिताभिरस्ता ॥ ३ ॥

આગળના મન્ત્રમાં જે વિજય કરવાનું કહ્યું તેનો પ્ર-
કાર કહેછે:— મરૂદ્ આદિ દેવતાઓ જેમના હાથમાં
બાણો તથા ખડ્ગો છે તેમને વશ કરનાર તથા એકમેક

મળી જવાના શીલવાળો તે ઇન્દ્ર હોવાથી, જે તેની સામે મળીને યુદ્ધ કરવા આવેછે તેને તે જીતે છે; તે સોમ પીનાર છે; તે બાહુબળવાળો (બાહુબળથી સામો થઈ જીતનારો) છે; તથા તે બાણો ઉગામીને, તેમની વૃષ્ટિ કરી શત્રુને મારનાર છે (એવા ઇન્દ્રની સાથે જય મેળવો). ૩.

**बृहस्पतेरिदीयारथेनरक्षोहामित्राँ २ ५
अपुबाधमानं ॥ प्रभुञ्जन्त्सेनां प्रमृणोषु-
धाजयन्नुस्मार्कमेद्व्यवितारथानाम् ॥ ४ ॥**

હે બૃહસ્પતિ દેવ ! આપના રથસહિત આવો. રા-ક્ષસોના નાશ કરનારા તમે અમિત્ર એટલે શત્રુઓનો નાશ કરી, તેમની સેનાને હણો ! અને તેમનો પ્રાણુ-ઘાત કરી જય મેળવો ! અને યુદ્ધમાં અમારા રથોની રક્ષા કરનારા થાઓ ! ૪.

**बलुविज्ञायत्स्यविरुं प्रवीरुंसहस्वान्वा-
जीसहमानं उग्रं ॥ अभिवीरो अभिसत्त्वा
सहोजाजैत्रमिन्द्ररथमातिष्ठगोवित् ॥ ५ ॥**

સર્વનું બળ જાણવામાં અનુભવી, વૃદ્ધ, મહાવીર, શત્રુને હંકારનાર, અન્નવાળા અથવા શત્રુઓનો પરાજય કરનાર, ઉગ્રશક્તિવાળા, પરાક્રમી અનુચરોવાળા, મહાનુભાવ અથવા સ્તુતિ મેળવનાર એવા હે ઇન્દ્ર ! વિજયી રથ ઉપર બેસી અમોને સાહાય્ય કરવાને ચઢી આવવું તે આપને યોગ્ય છે. ૫.

ગોત્રભિદ્ધો વિદુઃ વજ્રં બાહુઞ્જયન્તુ મઝ્મપ્પ-
મૃણન્તુ મોજસા ॥ ૬ ॥
મિન્દ્રસ્રવાયો ડઅનુસદરં મદ્ધમ ॥ ૬ ॥

ગાય, જળ અથવા ભૂમિના રક્ષક, વાદળાં અથવા પ-
ર્વતના ભાંગનાર, હાથમાં વજ્ર ધારણ કરનાર, જયશીલ,
સૈન્યમાં જઈ શત્રુઓનો નાશ કરનાર અથવા તેજથી
શત્રુઓનો પરાજય કરનાર એવા મહાનુભાવ ઇન્દ્રની
પાછળ વીરત્વ દર્શાવનાર, હે યોદ્ધાઓ ! યુદ્ધ કરો. હે
સખાઓ ! તમે વેગ કરતા ઇન્દ્રની પાછળ વેગને ધા-
રણ કરો ! ૬.

અભિગોત્રાણિ સહસા ગાહમાનો દુયોઘ્વીરઃ
શતમન્થુરિન્દ્રઃ ॥ ૭ ॥
દુઃશ્વવનઃ પૃતના ષાડ્યુ-
ઘ્યો સ્માકુહસેના ડઅવતુપ્પયુત્તસુ ॥ ૭ ॥

વાદળાંમાં બળથી પ્રવેશ કરનાર, નિર્દય, પરાક્રમી વીર,
ઘણા યજ્ઞ કરનાર અથવા ઘણોજ ક્રોધ કરનાર, ક્રોધથી
કંપાયમાન ન થાય તેવા, શત્રુસેનાનો પરાજય કરનાર
અને જેની સાથે ક્રોધ યુદ્ધ કરી ન શકે એવા હે ઇન્દ્ર !
યુદ્ધોમાં અમારી સેનાનું રક્ષણ કરો. ૭.

ઇન્દ્ર ડઆસાન્નેતા વૃહસ્પતિર્દક્ષિણાયજ્ઞઃ
પુર ડઅતુસોમઃ ॥ ૮ ॥
દેવસેનાનામભિભજ્જતીના-
ઞ્જયન્તીનામ્મરુતોયન્ત્વગ્ગ્રમ ॥ ૮ ॥

અમોને સાહાય્ય કરવા આવેલી દેવસેનાના આ ઇન્દ્ર નાયક થાઓ ! બૃહસ્પતિ, દક્ષિણ યજ્ઞ તથા સોમ તેની આગળ ચાલનાર થાઓ ! અને તે શત્રુનો નાશ કરનારી તથા વિજયી સેનાને મોખરે મરૂતો ચાલો ! ૮.

इन्द्रस्यवृष्णोच्चरुणस्युराज्ञऽआदित्यानां-
मरुतांशर्द्धऽउग्रम ॥ महामनसाम्भुवन-
क्षयवानाङ्घ्रिषोदेवानाञ्जयतामुदस्थात् ॥ ९ ॥

વૃષ્ટિ કરનાર ઇન્દ્રનું, રાબ વરૂણનું, આદિત્યનું, અને મરૂતોનું ઉગ્ર બળ અમારામાં આવો; તથા મોટા મનવાળા, ભુવન ચલાવનારા, જયશીલ એવા દેવોનો “જય-ધોષ” ઉદયને પામો ! ૯.

उद्धर्षयमघवन्नायुधान्युत्सत्त्वंनाम्माम-
कानाम्मनांशंसि ॥ उद्धृत्रहन्वाजिनांघ्राजि-
नान्न्युद्रथानाञ्जयतांस्यन्तुघोषां ॥ १० ॥

હે મઘવન્ ! ઇન્દ્ર ! અમારાં આયુધો પ્રહાર કરવામાં ઉત્કૃષ્ટ કરો; અમારા સૈનિકોનાં મન હર્ષયુક્ત કરો; અમારા અશ્વોની ગતિ વધારો ! તથા અમારા જયશીલ રથોનો ઘોષ ઉત્પન્ન થાઓ ! ૧૦.

अस्माकुमिन्द्रऽसमृतेषुद्धजेष्वस्माकुं
स्थाऽइष्वस्ताजयन्तु ॥ अस्माकंवीराऽउत्तरे
भवन्त्वस्माँ २ ऽउदेवाऽअवताहवेषु ॥ ११ ॥

હે ઇન્દ્ર ! અમારા ધ્વજવાળા સૈનિકો શત્રુસૈન્ય ઉપર તુટી પડે ત્યારે તમે રક્ષણ કર્તા થાઓ ! તથા અમારાં બાણો શત્રુઓને જીતો ! અમારા વીર સુભટો વિજય પામો. હે દેવો ! અમારૂંજ સંગ્રામોમાં રક્ષણ કરો. ૧૧.

અમીષાશ્ચિત્તમ્પ્રતિલોભયન્તીગૃહાણાઙ્ગાન્ય-
પ્પવેપરેહિ ॥ અભિપ્રેહિનિર્દૈહદ્વત્સુશોકૈરુન્ધે-
નામિત્રાસ્તમસાસચન્તામ ॥ ૧૨ ॥

અમારા આ શત્રુઓનાં ચિત્તમાં વ્યામોહ ઉત્પન્ન કર-
નારી, હે પાપાલિમાની દેવિ ! તેઓનાં માથાં વિગેરે
અવયવોનો અંગીકાર કરો ! તેઓના તરફ જાઓ અને
તેઓનાં હૃદય શોકાગ્નિથી ભસ્મ કરો ! તેઓ ઘોર અંધ-
કારમાં જોડાઓ ! ૧૨.

અવસૃષ્ટાપરાંપતુશરંઘ્યેબ્રહ્મસદશિતે ॥
ગચ્છામિત્રાન્પ્રપંચસ્વમામીષાઙ્ગચ્ચનોચ્છિ-
ષઃ ॥ ૧૩ ॥

હે બ્રહ્મમંત્રથી તીક્ષ્ણ કરેલ, હિંસા કુશળ દેવિ ! અ-
હીંથી દૂર જાઓ, અને શત્રુઓમાં જઈ તેમાંથી કોઈને
બાકી રહેવા નહિ આપો (સર્વનો સંહાર કરો ?). ૧૩.

પ્રતાજયંતાનરુડ્ઙન્દ્રોવુઙ્શર્મયચ્છતુ ॥
ઉગ્રાવઃસન્તુબાહવોનાધૃષ્ણ્યાયથાસથા ॥ ૧૪ ॥
હે સેનાનાયક વીરો ! શત્રુસૈન્ય સામા જાઓ ! ઇન્દ્ર

તમારું કલ્યાણ કરો ! તમારા બાહુ, કોઈ સામે ન ટકી શકે તેવા ઉત્તર પરાક્રમવાળા થાઓ ! ૧૪.

અસૌયાસેનામરુતુંપરેષામબ્ધ્યૈતિનુઽઓ-
જસાસ્પર્ધ્વમાના ॥ તાઙ્ગૂહતતમસાપંચતેનય-
થામીઽઅન્યોઽઅન્યન્નજાનન્ ॥૧૫॥

બળથી સ્પર્ધા કરતી શત્રુઓની સેના જે સામે આવે છે તેને હે મરૂતો ! એવા ગાઢ અંધકારથી ઢાંકી નાંખો કે તેના યોદ્ધાઓ એક બીજાને ઓળખી શકે નહિ. ૧૫.

યત્રંબાણાઽસુમ્પતંતિકુમારાવિશિખાઽઈ-
વ ॥ તન્નુઽઇન્દ્રોઽબૃહસ્પતિરદિતિઽશર્મૈયચ્છ-
તુવિશ્વાહાશર્મૈયચ્છતુ ॥ ૧૬ ॥

જે સંગ્રામમાં મુંડિત કુમારો જેવાં બાણો વરસે છે, ત્યાં ઇન્દ્ર, બૃહસ્પતિ, અદિતિ, સર્વદા સુખ આપો, સુખ આપો ! ૧૬.

મર્મ્માણિતેવ્વર્મ્મૈનાચ્છાદયામિસોમસ્ત્વા-
રાજામૃતેનાનુવસ્તામ ॥ ઊરોર્વરીયોવ્વરુણસ્તે-
કૃણોતુજયન્તુન્ત્વાનુદેવામંદન્તુ ॥ ૧૭ ॥

હે રાજા ! મારાં મર્મસ્થાનો હું કવચથી (બખ્તરથી) ઢાંકું છું. તમને રાજા સોમ અમૃતથી ઢાંકો ! શ્રેષ્ઠ વરુણ તમને ઉત્તમ સુખ આપો ! અને દેવતાઓ તમને જય પામતા જોઈ હર્ષ પામો ! ૧૭.

इति रुद्रे तृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

એ પ્રમાણે ગુજરાતી ભાષાન્તરવાળી રુદ્રાષ્ટાધ્યાયીનો ત્રીજો અધ્યાય સંપૂર્ણ થયો. ૩.

अथ रुद्राष्टके चतुर्थोऽध्यायः

અધ્યાય ૪ થો.

हरिःॐ ॥ विष्मद्बृहत्पिबतुसोम्य-
ममद्धायुर्द्धद्यज्ञपतावविन्दुतम ॥ स्वातजू-
तोयोऽभिरक्षतिर्मनाप्प्रजाऽपुपोषपुरुधा-
च्चिराजति ॥ १ ॥

વિશેષ દીપતો. એવો મહાન્ સૂર્ય સોમયુક્ત મધુનું પાન કરે ! તે યજમાનના અકુટિલ આયુષ્યને ધારણ કરતો એવો મહાવાયુથી પ્રેરિત થઈ, સર્વ જગતને જોતો પોતેજ પ્રજાનું વૃષ્ટિ વગેરેથી પોષણ કરેછે, (અને) બહુ પ્રકારે પ્રકાશિત થાયછે. ૧.

उदुच्यञ्जातवेदसन्देवंवहन्तिकेतवः ॥ इ-
शेच्चिश्वायसूर्यम ॥ २ ॥

સૂર્યના અશ્વો અથવા રશ્મિઓ, પ્રાણીઓને જાણનાર એવા જાતવેદસનું; (આશબ્દના (૧) જન્મ પામેલા પ્રાણીઓને ઓળખનાર (૨) ડાહ્યો (૩) ધનવાળો એવા ધ-

ણા અર્થ નિરૂપ્તમાં લખેલ છે). એટલે સૂર્ય દેવતાનું આખા વિશ્વને જોવા સાડા ઉંચે વહન કરેછે. ૨.

**યેનાં પાવકુચક્ષ્ણસામુરુણ્યન્તુજ્જનાં ૨ ડઅ-
નું ॥ ત્વંચરુણપશ્યસિ ॥ ૩ ॥**

હે પાવક ! સર્વના શોધક, વરુણ-અનિષ્ટ નિવારણ કરનાર સૂર્ય ! તમે જે પ્રકાશથી આ જગતમાં ઉત્પન્ન થ-એલાં પ્રાણીઓને અનુક્રમે પોષોછો તથા ધારણ કરોછો તે પ્રકાશની અમે સ્તુતિ કરીએ છીએ. ૩.

**દૈદ્યાવદ્ધ્યર્ચ્યુડાગતુરથેનુસૂર્યત્વચા ॥
મદ્ધ્યાયજ્ઞઃસમજાથે ॥ તમ્પ્રત્કથાડયંત્રેન-
શ્ચિત્રન્દેવાનામ ॥ ૪ ॥**

હે દેવસંબંધી અધ્વર્યુ ! તમે જેઉ સૂર્યની કાન્તિ જેવી કાન્તિવાળા રથમાં જેસીને આવો અને સોમ પુરોહિત વગેરેથી મિશ્ર એવા યજ્ઞના મધુર હવિષથી પ્રાચીનોના યજ્ઞની માફક અમારા યજ્ઞનું રક્ષણ કરો. (પરિપૂર્ણ કરો.) તમે સર્વ દેવોમાં કાન્તિયુક્ત આશ્ચર્યરૂપ છો. ૪.

**તમ્પ્રત્કથાપૂર્વથાવિશ્વથેમથાજ્યેષ્ઠતાંતિ-
મ્બર્હિષદંસ્વર્વિદમ ॥ પ્રતીચીનંબૃજનંન્દો-
હસેધુનિમાશુજ્જયન્તુમનુયાસુવૃદ્ધિસે ॥ ૫ ॥**

પ્રાચીન કાળના પૂર્વજ, સર્વ પ્રાણીઓ તથા આધુનિક યજ્ઞમાનો એ સર્વના જેવી અમારી કામના છે; માટે હે

અન્તરાત્મન્ ! તમે યજ્ઞને ચલાવનાર, જ્યેષ્ઠ, સર્વજ્ઞ, સમગ્ર ક્ષત્રને આપનાર અથવા સંપૂર્ણ ક્ષત્રની ઉત્પત્તિ કરનાર, અમારી સન્મુખ આવનાર, બળવાન, શીઘ્ર ગમન કરનાર તથા સૌને નમાવી દેનાર એવા છો તેથી સ્તુતિ લક્ષણવાળી સાધનાથી સર્વદા સંપૂર્ણ કામનાઓ માટે ઇન્દ્રને દોવો ! ૫.

અયંવેનશ્ચોદયત્પૃથ્વીગર્ભાજ્યોતિર્જરા-
યુરજસોઽવિમાને ॥ ઇમમુપાહસંઙ્ગમેસૂર્યસ્ય
શિશુન્નવિપ્પામુતિભીરિહન્તિ ॥ ૬ ॥

આ સુંદર ચન્દ્રમા જળની ઉત્પત્તિ સમયે સૂર્ય લોકમાં રહેલા જળની વૃષ્ટિ પ્રેરેછે, તે ચન્દ્રમાની વિજળી-રૂપી ઓર (જરાયુ) છે. હવે યજ્ઞના અધિષ્ઠાતા સોમ જેમ બાળકને લાડથી લડાવે તેમ સંકડો સ્તોત્રથી સ્તુતિ કરેછે; (તે સોમનું સૂર્ય અને જળના સંગમને વખતે ગ્રહણ કરવામાં આવે છે એવું શ્રુતિવાક્ય છે,) એવા સોમના ગૃહપાત્રથી અસુરના પુરોહિત શુકના પુત્ર અર્કને માટે સોમનું ગ્રહણ કરે છે. ૬.

ચિત્રન્દેવાનામુદગાદનીકુચ્ચક્ષુર્મિમુત્રસ્ય-
ચ્ચરુણસ્યાગ્નેઃ ॥ આપ્પ્રાદ્યાવાપૃથિવીઽઅન્ત-
રિક્ષુઃસૂર્યઽઆત્માજગતસ્તુસ્થુષઃ ॥ ૭ ॥

ચળકાટવાળો (આશ્ચર્યકારક) દેવોનો સૂર્યરૂપી તે-

જનો ગોળો આકાશમાં ઉદય પામ્યો છે, તે મિત્ર, વ-
રુણ તથા અગ્નિની ચક્ષુ (આંખ) છે; સૂર્યે સ્વર્ગ, પૃથ્વી
અને અન્તરિક્ષને પોતાના પ્રકાશથી ચોતરફ ભરી મૂક્યાં
છે, તે જડ (સ્થાવર) તથા ચૈતન્ય (જંગમ) સૃષ્ટિનો
આત્મા છે. ૭.

**આનુઽઙ્ગામિર્વિદયેસુશસ્તિવિશ્વાનરં-
સવિતાદેવઽણ્તુ ॥ અપિયથાંયુવાનોમત્સંથા-
નોવિશ્વજગદમિપિત્વેમનીષા ॥ ૮ ॥**

ઇંડા (લક્ષણ) થી પ્રશંસાને પાત્ર એવા યજ્ઞગૃહમાં,
સર્વ નરોના હિત કરનાર સૂર્ય દેવતા પધારો. હે જરા-
રહિત (યુવાવસ્થાવાળા) દેવો! આપના નિશ્ચિત આ-
ગમન સમયે જેમ આપ સર્વની તૃપ્તિ કરો છો તેવી
રીતે અમારા સર્વ જગતની અંદર પુત્ર પુત્રાદિ તથા પશુ
વિગેરેથી ઇચ્છાપૂર્વક તૃપ્તિ કરો. ૮.

**યદુદ્યકચ્ચૃત્રહન્નુદગાંઽઅભિસૂર્ય ॥ સર્વ-
ન્તદિન્દ્રતેવશે ॥ ૯ ॥**

હે વૃત્રહન! (મેઘના આવરણનું નિવારણ કરનાર) હે
સૂર્યાત્મક દેવ ઇન્દ્ર! આ જે જે કંઈ સ્થાવર જંગમ પ-
દાર્થો છે, તેને સન્મુખ રાખીને તમે ઉદય પામો છો અને
તે સધળું તમારે વશ છે. ૯.

**તરણિર્વિશ્વદર્શતોજ્યોતિષ્કૃદસિસૂર્ય ॥
વિશ્વમાભાસિરોચનમ્ ॥ ૧૦ ॥**

હે સૂર્ય ! તમે તરણિ એટલે મહામાર્ગમાં જનારા અથવા રોગથી તારનારા છો; આખા વિશ્વને જોવા લાયક અથવા આખા વિશ્વના પ્રકાશક છો. તમે સર્વ વસ્તુને પ્રકાશિત કરનારા છો; એટલે ચન્દ્રાદિને તમારું તેજ આપો છો, તેટલા માટે તમે સર્વ સ્થળે વ્યાપક એવા અંતરિક્ષને ચોમેરથી પ્રકાશિત કરો છો. ૧૦.

तत्सूर्यस्य देवत्वन्तन्महिम्नमुद्ध्याकर्तुर्वि-
ततुष्टसञ्जभार ॥ षुदेदयुक्तहरितः सुधस्तथा-
दा द्वात्रीच्चासस्तनुतेसिमस्मै ॥ ११ ॥

તે સૂર્યની દૈવીશક્તિ છે: તે સૂર્યનું માહાત્મ્ય છે; તે પોતાના કામની મધ્યમાં વિસ્તારેલું તેજ અસ્ત થતી વેળા પોતા તરફ પાછું ખેંચી લે છે, અને જ્યારે તે પોતાના અશ્વને રથથી છૂટા પાડેછે, ત્યારે રાત્રિ સર્વ દિશામાં પોતાનો અંધારપછેડો પાથરી દે છે. ૧૧.

तन्मित्रस्य च वरुणस्याभिचक्षे सूर्यो रूपङ्कण-
तुष्टારુપસ્થે ॥ अनन्तमुन्यद्गुणदस्य
कृष्णमुन्यद्गुरितुंसम्भरन्ति ॥ १२ ॥

ઉદય સમયે મિત્ર અને વરુણ એટલે સર્વ જગતના દર્શન માટે આકાશની મધ્યે રહેલા સૂર્ય સર્વને પ્રકાશ કરનારું તેજ વિસ્તારે છે, વળી આ સૂર્યના કિરણો અથવા અશ્વો જગદ્વ્યાપક, અનંત તથા અંધકારનો નાશ

કરવામાં સમર્થ એવું તેજ પોતાના આગમનથી ઉત્પન્ન કરે છે. તથા રાત્રિએ તે અશ્વો અથવા કિરણો પોતે અદૃષ્ટ થઈને (આદ્યા જઈને) સમગ્ર જગતમાં અંધકાર ભરી મૂકે છે. ૧૨.

**વળમુહાં ૨ અંસિસૂર્યુવડાંદિત્યમુહાં ૨ ૬-
અંસિ ॥ મુહસ્તેસુતોમહિમાપનસ્યતેદ્વાદેવમુ-
હાં ૨ ૬અંસિ ॥ ૧૩ ॥**

હે સૂર્ય ! તમે તેજવડે અધિક છો, એ સત્ય છે; હે અદિતિપુત્ર ! તમે બળથી પણ અધિક છો, તે સત્ય છે; તમે મહાન્ હોતાં તમારા મહિમાની, સ્તુતિ કરનારાઓ સ્તુતિ કરે છે. હે દેવ ! તમે વીર્યથી પણ અધિક છો, એ નિઃસંશય છે. ૧૩.

**વટ્સૂર્યુશ્રવસામુહાં ૨ અંસિસુત્રાદેવ-
મુહાં ૨ ૬અંસિ ॥ મુન્હાદેવાનાંમસુર્ચુ+પુરો-
હિતોઽવિભુજ્યોતિરદાંબ્યમ ॥ ૧૪ ॥**

હે સૂર્ય ! આપ શ્રવણથી સર્વ કરતાં અધિક છો, એ સત્ય છે; હે દેવ ! તમે દેવોની મધ્યે મહત્વથી મહાન્ છો, એ સત્ય છે; આપ ખરેખર અસુરોને હુણનારા, દેવોને ઉપદેશ કરનારા, અને ન હુણાય તેવા વ્યાપક જ્યોતી (૩૫) છો. ૧૪.

આયન્તડૈવસૂર્યાંવૈશ્વાંદન્દ્રસ્યમક્ષત ॥ ચ-

સૂનિજાતેજનમાનુઽઓજસાપ્પતિભાગન્નદી-
ધિમ ॥ ૧૫ ॥

હે મનુષ્યો ! જેવી રીતે સૂર્યને આધારે રહેલાં કિરણો સૂર્યને ભજે છે, તેવી રીતે ઇન્દ્રનાં વિશ્વ (ધન)નું સેવન કરો; તે ઉત્પન્ન થએલો ઇન્દ્ર જે વસુ (ધન)ને પોતાના બળથી ઉત્પન્ન કરે છે, તે ધન પૈતૃક ભાગની પેઠે આપણે ફરી ધારણ કરીએ. ૧૫.

અદ્યાદેવાઽઉદિતાસૂર્યસ્યનિરઃહસંપિ-
પૃતાનિરવદ્યાત્ ॥ તન્નોમિત્રોવરુણોમામહ-
ન્તામદિતિંસિન્ધુઃપૃથિવીઽઉતદ્યૌં ॥ ૧૬ ॥

હે દેવો ! પ્રકાશમાન સૂર્યકિરણો ! આજે સૂર્યોદય થતાં પ્રસરેલા તમે (રશ્મિઓ) પાપમાંથી ખેંચીને પાલન કરો; આ અમારા વચનને મિત્રાદિ છ દેવતાઓ માન આપો; એટલે (૧) દિવસના અભિમાની મિત્ર, (૨) રાત્રિના અભિમાની વરુણ, (૩) દેવમાતા અદિતિ (૪) જલના અભિમાની સિન્ધુ (૫) ભૂલોકની અધિષ્ઠાત્રી પૃથ્વી અને (૬) દુલોકની અધિષ્ઠાત્રી દ્યૌ એ સર્વ દેવતાઓ અમારા કથનને પાળો. ૧૬.

આકૃષ્ણેનરજસાવર્ત્તમાનોનિવેશયન્નમૃતમ્મ-
ર્ત્યન્ન૥હિરુણ્યયેનસવિતારથેનાદેવોયાતિભુવ-
નાનિપશ્યન્ ॥ ૧૭ ॥

સૂર્ય કૃષ્ણવર્ણના લોકમાંથી આવતા આવતા દેવ અને

મનુષ્યોને પોતપોતાના સ્થાનમાં સ્થાપતા સતા અથવા મરણરહિત પ્રાણોને અને મરણસહિત શરીરોને સ્થાપન કરતા સતા સર્વ લોકોને પ્રકાશ કરતા કરતા પોતાના સોનાના રથથી આપણીપાસે આવે છે. ૧૭.

इति रुद्रे चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥

એ પ્રમાણે ગુજરાતી ભાષાન્તરવાળી રુદ્રાષ્ટાધ્યાયીનો ચોથો અધ્યાય સમ્પૂર્ણ થયો. ૪.

अथ रुद्राष्टके पंचमोऽध्यायः

॥ हरिः ॐ ॥ नमस्ते रुद्रमुन्यवमुतोतु-
उद्वेषेनमः ॥ बाहुभ्यामुततेनमः ॥ १ ॥

હે રુદ્ર ! તમારા ક્રોધને, તમારાં બાણોને અને તમારા બંને બાહુને નમસ્કાર છે; એટલે હે દુઃખનાશક અથવા જ્ઞાનદાતા રુદ્ર ! તમારો ક્રોધ, બાણ અને બાહુ અમારા શત્રુવર્ગમાં પ્રસાર પામે. ૧

याते रुद्रशिवातनूरघोरापापकाशिनी ॥
तयानस्तुन्वाशन्तमयागिरिशन्ताभिचाक-
शीहि ॥ २ ॥

હે રુદ્ર ! જે તમારી શાંત સૌમ્ય અને પુણ્યકળ આપનારી તનૂ (કાયા) છે, તે કલ્યાણમય તનૂથી હે

ગિરિશંત ! (કૈલાસ પર્વતમાં રહી પ્રાણીઓને સુખ વિ-
સ્તારનારા) અમને પ્રકાશ આપો. ૨

યામિષુઙ્ગિરિશન્તુહસ્તેવિમુષ્ણ્યસ્તવે ॥ શિ-
વાઙ્ગિરિત્રુતાઙ્કુરુમાહિંસીંપુરુષઙ્ગત્ ॥૩॥

હે ગિરિશંત ! તમે જે બાણને શત્રુઓપર પૂંક-
વાને હસ્ત વિષે ધારણ કર્યું છે, હે ગિરિ (કૈલાસ-
ગિરિપર રહીને ભૂતોનું રક્ષણ કરનાર) ! તે બાણને ક-
લ્યાણકારક કરો; અને પુરુષ (પુત્રપૌત્રાદિક) તથા
જગત્ (જંગમ)ની હિંસા કરો નહિ. ૩

શિવેનુચ્ચવંસાત્ત્વાગિરિશાચ્છાંઘ્રદામસિ ॥
યથાનુંસર્વમિજ્જગદયુદ્ધમહુસુમનાઽસન્ત્ ૪

હે ગિરીશ ! મંગળ વચનથી અમે આપને પ્રાપ્ત
કરવાને પ્રાર્થના કરીએ છિયે કે જેથી કરીને આ સર્વ
જગત્ નીરોગી અને સારા મનવાળું થાય. ૪

અદ્વ્યંવોચદધિવુક્તાપ્રથમોદૈવ્યોભિષક્ ॥
અહીંશ્ચસર્વાંઙ્ગમ્મયન્ત્સર્વાંશ્ચયાતુધાન્યોધુ-
રાત્તીંપરાંસુવ ॥ ૫ ॥

અધિક કથન સ્વભાવવાળા, સર્વમાં મુખ્ય, દેવતા-
ઓને હિતકારક અને સ્મરણથી રોગનાશક એવા રૂદ્રના
કથનથી અમે સર્વથી અધિક થઈએ. હે રૂદ્ર ! આપ

સર્વે સર્પ વ્યાધ વગેરેનો નાશ કરતા સતા અધઃપ્રદેશમાં રહેનારી સમથ રાક્ષસીઓને દૂર કરો. ૫

અસૌયસ્તામ્મોઽઅરુણુતવુબ્ધુઃસુમજ્જલઃ
॥ યેચૈનદ્રુદ્રાઽઅમિતોદિક્ષુશ્રિતાઃસંહસ્ર-
શોવૈષાદહેડઽઈમહે ॥ ૬ ॥

આજે રવિરૂપ રૂદ્ર ઉદયકાળે અત્યંત રક્ત, અસ્ત કાળે રક્ત અને તે શિવાયના સમયમાં પીતવર્ણનો છે, અને જે મંગળસ્વરૂપ છે, તેની આસપાસ જે હજારો કિરણોરૂપી રૂદ્રો દિશાઓમાં વ્યાપ્ત છે, તે રૂદ્રોના ક્રોધને અમે નિવારીએ છિયે. ૬

અસૌયોવસર્પૈતિનીલંગ્રીવોવિલોહિતઃ ॥
ઉતૈનંગોપાઽઅંદ્રશ્રન્નદશ્રન્નુદહાર્ચ્યુઃસદૃષ્ટો-
મૃંડયાતિનઃ ॥ ૭ ॥

આ જે નીલ ગ્રીવાવાળો રક્તવર્ણનો રૂદ્ર ઉદયાસ્ત કરતો નિરંતર ગમન કરે છે, જેનું ગોવાળીઆઓ અને પાણી ભરનારીઓ એટલે વેદોક્ત સંસ્કારવગરનાં સ્ત્રી પુરૂષો દર્શન કરે છે, તે દશ્યમાન સૂર્ય અમને સર્વને સુખી કરો. ૭

નમોસ્તુનીલંગ્રીવાયસહસ્રાક્ષાયમીદુષે ॥
અથોયેઽઅંસ્યસત્વાનોહન્તેબ્ધ્યોકરુન્નમઃ ॥ ૮ ॥

નીલગ્રીવાવાળા, સહસ્ર નેત્રવાળા, અને વૃષ્ટિ કર-

નારા (પર્જન્યરૂપ) રૂદ્રને નમસ્કાર હો ! તે રૂદ્રના ભૂત્ય-
વર્ગને પણ હું નમસ્કાર કરું છું. ૮

પ્રમુચ્ચધન્વનસ્ત્વમુભયોરાત્ન્યર્જ્યામ ॥

યાશ્ચતેહસ્તુઽઙ્ગવદંપરાતામંગવોઽવપ ॥ ૯ ॥

હે ભગવન્ ! છ પ્રકારના ઐશ્વર્યયુક્ત રૂદ્ર ! આપ
ધનુષ્ની ખંને કોટિપર ચડેલી દોરીને છોડી મૂકે, અને
જે તમારા હાથમાં આણુ છે, તેને દૂર ફેંકો. ૯

વિજ્યન્ધનુઃકપર્દિનોઽવિશલ્યોબાળવાં ૨

ઉત ॥ અનેશન્નસ્યયાઽઙ્ગવદંપરાતામંગવોઽવપ

ઙ્ગધિઃ ॥ ૧૦ ॥

કપર્દી (જટાવાળા) રૂદ્રનું ધનુષ દોરી રહિત
થાઓ; તેમનું આણુવાળું ભાથું ધારવગરના આણુવાળું
થાઓ; તેમનાં આણુો નાશ પામો; અને તેમનું મિયાન
અડ્ગરહિત થાઓ. ૧૦

યાતે । હેતિર્મ્મીદુષ્ટમહસ્તેવભૂવતેધનુઃ ॥

તયાસ્માન્નિશ્વતસ્ત્વમંયુક્ષ્મયાપરિભુજ ॥ ૧૧

હે વૃષ્ટિ કરનારા રૂદ્ર ! આપના હાથમાં જે ધનુષ-
રૂપી આયુધ છે, તે ક્ષયરહિત (દૃઢ) આયુધથી અમારું
ઓમેરથી રક્ષણ કરો. ૧૧

પરિતેધન્વનોહેતિરુસ્માન્નૃણક્તુઽવિશ્વતઃ ॥

અથોયઽઙ્ગધિસ્તવારેઽઅસ્મન્નિધેહિતમ ૧૨

હે રૂદ્ર ! આપનું ધનુષ્ફી આયુધ અમોને ચો-
મરેથી તજીવો—હજી નહિ; વળી આપનું ભાથું અમા-
રાથી દૂર રાખો. ૧૨

અવતત્યધનુષ્ઠઃસહસ્રાક્ષશતૈષુધે ॥ નિશી-
ર્ઘ્યશૃણ્યાનામ્મુખાશિવોનઃસુમનાંભવ ॥૧૩

હે સહસ્રનેત્રવાળા અને સો ભાથાંવાળા રૂદ્ર ! તમે
ધનુષને દોરીરહિત કરીને અને બાણોની ધારો ભાંગી
નાખીને, અમારાપ્રત્યે શાંત અને સારા મનવાળા
થાઓ. ૧૩

નમસ્તુઽઆયુધાયાનાંતતાયધૃષ્ણવૈ ॥ ઉ-
ભાબ્યામુતતેનમોબાહુબ્યાન્તવુધન્વને ॥૧૪

હે રૂદ્ર ! ધનુષ ઉપર નહિ ચડાવેલા અને શત્રુ-
ઓને હજીવામાં બળવાન તમારા આયુધને, તમારા
બંને બાહુને અને તમારાં ધનુષને નમસ્કાર છે. ૧૪

માનોમુહાન્તમુતમાનોઽઅર્ઘ્નકમ્માનુઽ-
ઉક્ષન્તમુતમાનઽઉક્ષિતમ્ ॥ માનોઽવધીઽપિ-
તરુમ્મોતમાતરુમ્માનઃપ્રિયાસ્તન્વોરુદ્ધરી-
રિષઽ ॥ ૧૫ ॥

હે રૂદ્ર ! તમે અમારા વૃદ્ધોને, અમારાં બાળકને,
અમારા ગર્ભસ્થ જીવને, અમારા પિતાને, અમારી

માતાને, અમારી પ્રિયાને અને અમારાં શરીરને (પુત્ર
પૌત્રાદિકને) મારશો નહિ. ૧૫

માનંસ્તોકે । તનયેમાનુઽઆયુષિમાનો-

ગોષુમાનોઽઅશ્વેષુરીરિષઃ ॥ માનોઽવીરાનુદ્ર-
ભામિનોઽવધીર્હવિષ્મન્તઃસદમિત્વાંહવામહે

હે રૂદ્ર ! તમે અમારા પુત્રને તથા પૌત્રને હુણો
નહિ, અમારા આયુષને હુણો નહિ, અમારી ગાયને
તથા અશ્વોને હુણો નહિ, અને અમારા ક્રોધયુક્ત વી-
રોને હુણો નહિ. અમે હવિષ્ યુક્ત થઈને હમેશાં તમને
યજન માટે ઓલાવીએ છિયે. ૧૬

નમોહિરણ્યવાહે । સેનાન્યેદિશાઞ્ચપત-
યેનમોનમોઽવૃક્ષેઽભ્યોહરિકેશેઽભ્યઃ પશુના-
મ્પતયેનમોનમઃ શુષ્પિઞ્જરાયુત્તિવર્ષામતેપ-
થીનામ્પતયેનમોનમોહરિકેશાયોપવીતિને-
પુષ્ટાનામ્પતયેનમોનમોબઞ્જલુશાય ॥ ૧૭ ॥

આભરણરૂપી આહુવાળા સેનાના તથા દિશાના
અધિપતિને, લીલાં પર્ણરૂપી કેશવાળાં વૃક્ષોને, પશુઓના
પતિને, ઘાસ સરખા પીતવર્ણના, પ્રકાશવાળા માર્ગના
અધિપતિને, અને લીલા કેશવાળા, ઉપવીતવાળા, પુષ્ટ
(શુશુપૂર્વ-મનુષ્ય) ના પતિને નમસ્કાર છે. ૧૭

નમોઽવૃક્ષેઽભ્યોહરિકેશાય । હયાધિનેન્નાનામ્પતયે-

નમોનમોભુવસ્યહેત્યૈજગતામ્પત્યેનમોનમો-
રુદ્રાયાતતાયિનેક્ષેત્રાણામ્પત્યેનમોનમઃસુતા
યાહન્ત્યૈવનાનામ્પત્યેનમોનમોરોહિતાય ૧૯

કપિલવર્ણવાળા અથવા વૃષભ ઉપર શયન કર-
નારા, શત્રુને વિંધનારા, અંનના પાલકને, સંસારના આ-
યુધ (નિવર્તક)ને, જગતના પતિને, ઉદ્યત આયુધવાળા
ક્ષેત્રના પતિને, નહિ હુણુનારા સારથિને અને વનના
પતિને નમસ્કાર છે. ૧૮

નમોરોહિતાય । સ્થપત્યેવૃક્ષાણામ્પત્યે-
નમોનમોભુવન્ત્યૈવારિવસ્કૃતાયૌષધીનામ્પ-
ત્યેનમોનમોમન્ત્રિણેઞ્ચાણિજાયુકક્ષાણામ્પત-
્યેનમોનમઃઉચ્ચૈર્ઘૌષાયાક્રન્દયતેપત્તીના-
મ્પત્યેનમાનમઃકૃત્સ્નાયુતયા ॥ ૧૯ ॥

રક્તવર્ણના વિશ્વકર્માને, વૃક્ષોના પતિને, ભૂમંડ-
લનો વિસ્તાર કરનારા, ભોગ્યવસ્તુને ઉત્પન્ન કરનારા,
ઔષધીઓના પાલકને, મંત્રી (જેવામાં કુશળ) ને,
વણિકને, લતાઓના પાલકને, અને ઊંચા ઘોષવાળા
શત્રુઓને રડાવનારા પત્તિ (સેના) ના પતિને નમ-
સ્કાર છે. ૧૯

નમઃકૃત્સ્નાયુતયા । ધાવંતેસર્વનામ્પત-

૧. એક રથ, એક હાથી, ત્રણ અશ્વ અને પાંચ પાળા જેમાં
હોય તેવી સેનાને પત્તિ કહે છે.

યેનમોનમુઽસહમાનાયનિવ્યાધિનંઽ આવ્યા-
ધિનીનામ્પતયેનમોનમોનિષુદ્ધિણેકકુભાય-
સ્તેનાનામ્પતયેનમોનમોનિચેરવેપરિચરાયા-
રણ્યાનામ્પતયેનમોનમોવચ્ચંતે ॥ ૨૦ ॥

સમગ્ર ધનુષ્ જોણે વિસ્તારેલું છે એવા, તથા
હોડનારા શરણાગત પ્રાણીઓના પાલકને, શત્રુનો પરા-
ભવ કરનારા, શત્રુને વીંધનારા શૂરસેનાના પતિને,
ખડ્ગવાળા મહાન્ ચોરના પતિને અને નિરંતર ફરનારા,
સર્વત્ર વિચરનારા વનના પતિને નમસ્કાર છે. ૨૦.

નમોવચ્ચંતે । પરિવચ્ચંતેસ્તાયુનામ્પતયે-
નમોનમોનિષુદ્ધિણંઽ દ્વિધિમતેતસ્ક્રાણામ્પ-
તયેનમોનમઃસૃકાયિભ્યોજિઘાંસઙ્ગોમુ-
ષ્ણતામ્પતયેનમોનમોસિમઙ્ગોનક્તચ્ચરઙ્ગો-
વિકૃન્તાનામ્પતયેનમઃ ॥ ૨૧ ॥

વંચના કરનારા, સર્વત્ર પરિવંચના કરનારા, ચોરના
અધિપતિને; ખડ્ગ ધારણ કરનારા, ભાથાંવાળા પ્રકટ
ચોરોના પતિને; વજ્ર સાથે ગમન કરનારા, શત્રુઓને
હુણવાની ઇચ્છાવાળા રૂદ્રને; ધાન્યચોરના પતિને અને
ખડ્ગધારી, રાત્રે ફરનારા, મારી કાપીને હરણ કરનારા-
(લૂંટારા)ના પતિને નમસ્કાર છે. ૨૧.

નમઽઉષ્ણીષિણે । ગિરિચરાયંકુલુચ્ચાના-

સ્પર્તયેનમોનમંડહુમઙ્ગ્યોધન્વાયિભ્યશ્ચવો-
 નમોનમંડઆતન્વાનેભ્યઃપ્રતિદધાનેભ્ય-
 શ્ચવોનમોનમંડઆયચ્છઙ્ગ્યોસ્યંઙ્ગ્યશ્ચવોનમો-
 નમોવિસૃજઙ્ગ્યઃ ॥ ૨૨ ॥

માથે પાઘડી વીંટીને વટેમાર્ગુઓનાં વસ્ત્રાદિ હર-
 વાને પર્વતમાં ફરનારા રૂદ્રને, ભૂમિને હરનારા રૂદ્રને,
 આણુવાળા અને ધનુષ્ધારી રૂદ્રને, જ્યાં (ધનુષ્ની દોરી)
 ઉપર ધનુષ્ ચડાવનારા અને આણુને ધનુષ્માં સંધાન
 કરનારા રૂદ્રને અને ધનુષ્ને ખેંચીને પૂંકનારા રૂદ્રને નમ-
 સ્કાર છે. ૨૨.

નમોવિસૃજઙ્ગ્યો । વિદ્વંઙ્ગ્યશ્ચવોનમોનમંઃ
 સ્વપઙ્ગ્યોજાગ્રંઙ્ગ્યશ્ચવોનમોનમુંશયાનેભ્ય-
 ડ આસીનેભ્યશ્ચવોનમોનમુસ્તિષ્ઠંઙ્ગ્યોધાવ-
 ઙ્ગ્યશ્ચવોનમોનમંઃસુભાભ્યઃ ॥ ૨૩ ॥

શત્રુઓપર આણુ છોડનારા તથા વીંધનારાને,
 ઊંઘતા તથા જાગતા, સૂતા તથા યેઠલા, અને ઉભા
 રહેલા તથા દોડતા રૂદ્રને નમસ્કાર છે. ૨૩

નમંઃસુભાભ્યઃ । સુભાપતિભ્યશ્ચવોન-
 મોનમોશ્વેભ્યોશ્વપતિભ્યશ્ચવોનમોનમંડ-
 આવ્યાધિનીંભ્યોવિવિદ્વંઙ્ગ્યશ્ચવોનમો-

નમુઽ ઉગંણાઽભ્યસ્તૃહૃતીઽભ્યશ્ચવોનમોન-
મોગુણેઽભ્યઃ ॥ ૨૪ ॥

સભાઓને તથા સભાપતિઓને, અશ્વોને તથા
અશ્વપતિને, ચોમરેથી વિંધન કરનારી સેનાઓને તથા
વિશેષ વિંધન (પ્રહાર) કરનારી સેનાઓને, અને ઉ-
ત્કૃષ્ટ ગણોવાળી હુનન કરનારી દેવીઓ (માતાઓ)ને
નમસ્કાર છે. ૨૪

નમોગુણેઽભ્યો । ગુણપતિઽભ્યશ્ચવોનમો-
નમોવ્રાતેઽભ્યોવ્રાતપતિઽભ્યશ્ચવોનમોનમોગુ-
ત્સેઽભ્યોગૃત્સપતિઽભ્યશ્ચવોનમોનમોત્તિરૂપે-
ઽભ્યોત્તિશ્ચરૂપેઽભ્યશ્ચવોનમોનમુંસેનાઽભ્યઃ
॥ ૨૫ ॥

ગણોને તથા ગણપતિઓને, સંઘોને તથા સંઘપ-
તિઓને, વિષય લંપટના પતિને અને વિરૂપ તથા વિવિધ
રૂપવાળાના પતિને નમસ્કાર છે. ૨૫

નમુંસેનાઽભ્યઃ ॥ સેનાનિઽભ્યશ્ચવોનમો-
નમોરુધિઽભ્યોઽઅરુથેઽભ્યશ્ચવોનમોનમઃ
ક્ષત્રુઽભ્યઃ સદ્ગૃહીતૃઽભ્યશ્ચવોનમોનમોમુહ-
ર્ધ્યોઽઅર્ભુકેઽભ્યશ્ચવોનમઃ ॥ ૨૬ ॥

સેનાઓને તથા સેનાપતિઓને, રથવાળાને તથા

રથરહિતને, રથના અધિષ્ઠાતાને સારથિઓને, અને જાતિ વિદ્યાદિથી અધિક મહાનને તથા પ્રમાણુદિથી અદ્ય બાળકને નમસ્કાર છે. ૨૬.

નમસ્તક્ષબ્ધયો । રથકુરેબ્ધ્યશ્ચવોનમોન-
મુકુલાલેબ્ધ્યકુર્મારેબ્ધ્યશ્ચવોનમોનમો-
નિષાદેબ્ધ્યઃપુઞ્જિષ્ઠેબ્ધ્યશ્ચવોનમોનમઃશ્ચ-
નિબ્ધ્યોમૃગયુબ્ધ્યશ્ચવોનમોનમુકુશ્ચબ્ધ્યઃ૨૭

સુતારને તથા રથકારને, કુંભારને તથા લોહારને, લિલ્લોને તથા પક્ષી મારનારને અને કૂતરાં પાળનારા તથા શિકારીઓને નમસ્કાર છે. ૨૭.

નમુકુશ્ચબ્ધ્યઃ । શ્વપતિબ્ધ્યશ્ચવોનમોનમો-
ભુવાયચરુદ્રાયચનમઃશુર્વાયચપશુપતયેચન-
મોનીલગ્રીવાયચશિતિકળ્ઠાયચનમઃ કપુ-
ર્દિને ॥ ૨૮ ॥

શ્વાનોને તથા શ્વાનના પતિને, ભવ, રૂદ્ર, શર્વ તથા પશુપતિને, નીલગ્રીવાવાળા તથા શ્વેત કંઠવાળાને નમસ્કાર છે. ૨૮.

નમઃકપુર્દિને । ચુહ્યુપ્તકેશાયચનમઃ-
સહસ્રાક્ષાયચશતધન્વનેચનમોગિરિશ્યાય-

ચશિપિવિષ્ટાયચનમોમીદુષ્ટમાયુચેષુમતેચન-
મોઽહસ્વાય ॥ ૨૯ ॥

જટાવાળા તથા મુંડિત કેશવાળાને, સહુસ્ર નેત્ર-
વાળા તથા સો ધનુષ્વાળાને, પર્વતમાં શયન કરનારા
તથા વિષ્ણુસ્વરૂપને અને પર્જન્યરૂપ તથા બાણુવાળા
રૂદ્રને નમસ્કાર છે. ૨૯.

નમોઽહસ્વાય । ચઞ્ચામુનાયચનમોઽબૃહતે-
ચઞ્ચર્ષીયસેચનમોઽવૃદ્ધાયચસુવૃધેચનમોઽગ્ર્યાય-
ચપ્રથમાયચનમઽઆશવે ॥ ૩૦ ॥

અદ્ય શરીરવાળા, ટુકા અવયવવાળા, મોટા,
ઘણાં વર્ષવાળા, વૃદ્ધ, પંડિતો સાથે કરનારા, જગતના
આદિ અને સર્વત્ર પ્રથમ એવા રૂદ્રને નમસ્કાર છે ૩૦.

નમઽઆશવે । ચાજિરાયચનમઽંશીગધ્યા-
યચશીઢ્મ્યાયચનમઽઝમ્મર્યાયચાવસ્વન્ત્યાય-
ચનમોનાદેયાયચદ્વીપ્યાયચ ॥ ૩૧ ॥

જગતમાં વ્યાપક, ગમન કરનારા, શીઘ્ર વેગ-
વાળી વસ્તુમાં રહેનારા, આત્મશ્લાઘી કિંવા જલ પ્રવા-
હમાં રહેનારા, ઉર્મીમાં રહેનારા, સ્થિરજલ કિંવા
ખાડા ખાખોચિયામાં રહેનારા, નદીમાં તથા દ્વીપમાં
રહેનારા રૂદ્રને નમસ્કાર છે. ૩૧.

નમોઽજ્યેષ્ઠાય । ચક્રનિષ્ઠાયચનમઃપૂર્વ-
જાયંચાપરજાયંચનમોમદ્વ્યુમાયંચાપગુલ્મા-
યંચનમોજઘન્યાયચબુધ્યાયચનમુંસોભ્યા-
ય ॥ ૩૨ ॥

જ્યેષ્ઠ તથા કનિષ્ઠને, પૂર્વ (હિરણ્યગર્ભરૂપે) ઉ-
ત્પન્ન થયેલા, અને પશ્ચાત્ (કાલાગ્નિ સ્વરૂપે) ઉત્પન્ન
થયેલા, મધ્યમ તથા પ્રગલ્ભતારહિત રૂદ્રને અને પ-
શ્ચાદ્ભાગમાં તથા વૃક્ષાદિના મૂળમાં ઉત્પન્ન થયેલા
રૂદ્રને નમસ્કાર છે. ૩૨.

નમુંસોભ્યાય । ચપ્રતિસુર્ધ્યાયચનમો-
યામ્યાયચક્ષેમ્યાયચનમુંશ્લોક્યાયચાવસા-
ન્યાયચનમઽઉર્ધ્વર્ધ્યાયચ્ચલ્યાયચનમોવ-
ન્યાય ॥ ૩૩ ॥

ગંધર્વ નગરમાં રહેનારા અથવા પુણ્ય પાપ ઉ-
ભયસહિત, વિવાહોચિત હસ્તસૂત્ર અથવા અભિચારમાં
વર્તમાન, પાપીઓને દુઃખદાયક, કુશલમાં રહેનારા,
વૈદિક મંત્રોમાં રહેલા, અવસાનમાં અથવા વેદાંતમાં
વર્તમાન અને અનાજ ઉગેલી ભૂમિમાં અને ખળામાં
રહેનારા રૂદ્રને નમસ્કાર છે. ૩૩.

નમોવન્યાય । ચુક્રકક્ષ્યાયચનમઃશ્રુવા-

યંચપ્રતિશ્રવાયંચુનમંઽઆશુષેણાયચાશુરંથા-
યચુનમું શૂરાયચાવમેદિનેચુનમોંબિ-
લ્મિને ॥ ૩૪ ॥

વન અથવા જળમાં વ્યાપક, તૃણમાં રહેલા,
ધ્વનિ તથા પ્રતિધ્વનિરૂપ, શીઘ્ર સેનાવાળા તથા શીઘ્ર
રથવાળા, શૂરા તથા શત્રુને ભેદનારા રૂદ્રને નમ-
સ્કાર છે. ૩૪.

નમોંબિલ્મિને । ચક્રવૃત્તિનેચુનમોંબુ-
ર્મિનેચવરૂથિનેચુનમંઽશ્રુતાયંચશ્રુતસેનાય-
ચુનમોંદુંદુભ્યાયચાહનન્યાયચુનમોંધૃષ્ણવે ॥

મસ્તકપર ટોપો પહેરનારા, કવચ તથા અખતર
ધારણ કરનારા, વરૂથ (રથને ઢાંકવાનું વસ્ત્ર)વાળા, સ્વયં-
પ્રખ્યાત, પ્રખ્યાત સેનાવાળા, દુંદુભીઓમાં રહેનારા,
અને વગાડવાના દંડમાં રહેનારા રૂદ્રને નમસ્કાર છે. ૩૫

નમોંધૃષ્ણવે । ચપ્પમૃશાયંચુનમોંનિષઙ્ગિ-
નેંચેષુધિમતેચુનમંસ્તીક્ષ્ણેષવેચાયુધિનેચુનમંઽ
સ્વાયુધાયંચસુધન્વનેચ ॥ ૩૬ ॥

પ્રગલ્ભતાવાળા, પંડિત, અડ્ડગધારી, ભાથાંવાળા
તીક્ષ્ણ બાણવાળા, આયુધોવાળા, સુંદર આયુધ (ત્રિ-

શૂળ) ધારનારા, અને સુંદર પિનાક ધનુષ ધારણ કરનારા રૂદ્રને નમસ્કાર છે. ૩૬.

નમુઃસ્રુત્યાય । ચપત્થ્યાયચનમુઃકાટ્યાય
ચચનીપ્પ્યાયચનમુઃ કુલ્યાયચસરસ્યાયચન-
મોનાદેયાયચવૈશુન્તાયચનમુઃકૂપ્યાય ॥૩૭

હલકો પ્રવાહ, શૂદ્રમાર્ગ, મોટા માર્ગ, વિષમમાર્ગ પર્વતના અધોભાગ, કૃત્રિમ નદી અથવા દેહ, તળાવ, નદી અને નાનાં તળાવડાંમાં રહેનારા રૂદ્રને નમસ્કાર છે. ૩૭.

નમુઃકૂપ્યાય । ચાવુદ્યાયચનમોઙ્ગીધ્યાય
ચચાતુપ્પ્યાયચનમોમેઘ્યાયચવિદ્યુત્યાયચન-
મોઙ્ગર્ષ્યાયચાવુર્ષ્યાયચનમોઙ્ગાત્યાય ॥ ૩૮ ॥

કૂવો, ખાડો, નિર્મળ શરદ્ ઋતુનો મેઘ, તડકો, વાદળાં, વિદ્યુત, વૃષ્ટિ, અને વૃષ્ટિના અભાવમાં રહેનારા રૂદ્રને નમસ્કાર છે. ૩૮.

નમોઙ્ગાત્યાય । ચુરેષ્મ્યાયચનમાવાસ્તુ-
વ્યાયચઙ્ગાસ્તુપાયચનમુઃસોમાયચરુદ્રાયચન
મસ્તામ્પ્રાયચારુણાયચનમઃશૃંગૈ ॥ ૩૯ ॥

વાયુ, પ્રલયકાળ તથા ગૃહભૂમિમાં રહેનારા, ગૃહપાલક, ઉમાસહિત, દુઃખ નાશક, ઉદય સમયે તામ્ર

વર્ણના અને ઉદય પછી અરુણ વર્ણના રૂદ્રને નમસ્કાર છે. ૩૯.

નમઃશુક્લવે ॥ ચપશુપતયેચુનમઃ ડુગ્રા-
યંચભીમાયંચુનમોગ્રેવુધાયંચદૂરેવુધાયંચુન-
મોહુન્ત્રેચુહનીંયસેચુનમોવૃક્ષેઽભ્યોહરિકેશે-
ઽભ્યોનમસ્તારાય ॥ ૪૦ ॥

સુખ આપનારા અથવા સુખરૂપ, વેદરૂપી વાણી-
વાળા, પશુના પતિ, ઉગ્ર, ભયંકર, આગળ રહીને હુણ-
નારા, દૂરથી હુણનારા, મારનારા, અત્યંત મારનારા, લી-
લા પર્ણરૂપી કેશવાળા, વૃક્ષ (કલ્પતરુ) રૂપ, અને
સંસારમાંથી તારનારા રૂદ્રને નમસ્કાર છે. ૪૦.

નમઃશમ્ભવાય । ચમયોમ્ભવાયંચુનમઃ
શઙ્કુરાયંચમયસ્કુરાયંચુનમઃશિવાયંચશિ-
વર્તરાયચ ॥ ૪૧ ॥

સુખરૂપ, સંસારસુખ દેનારા, લૌકિકસુખ કર-
નારા, મોક્ષસુખ કરનારા, કલ્યાણરૂપ અને ભક્તોને
નિષ્પાપ કરનારા રૂદ્રને નમસ્કાર છે. ૪૧.

નમુઃપાર્શ્વૈય । ચાવાર્ધ્વાયંચુનમઃપ્રતર-
ણાયંચોત્તરણાયંચુનમસ્તીર્થૈયંચકૂલ્યાયંચ-
નમુઃશણ્યાયંચફેલ્યાયંચુનમઃસિકુત્યાયંચ-
નમઃ ॥ ૪૨ ॥

સંસાર સાગરને તીરે (જીવન મુક્ત સ્વરૂપે) રહેલા અને સંસારમાં (સંસારીપણે) રહેતા, પાપ તરવાના હેતુ, તત્વજ્ઞાનથી સંસાર તરવાના હેતુ, તીર્થ, તટ, બાલતૃણ અને ફીણમાં વર્તમાન રૂદ્રને નમસ્કાર છે. ૪૨.

નમઃસિકૃત્યાય । ચપ્રવાહ્યાયચનમઃ
કિશિલાયચક્ષુણાયચનમઃકપર્દિનેચપુ-
લસ્તયેચનમઃ । ઇરિણ્યાયચપ્પપ્ત્યાયચનમો-
વ્રજ્યાય ॥ ૪૩ ॥

રેતી, પ્રવાહ, કાંકરા અને સ્થિરજલ પ્રદેશમાં વર્તમાન, જટાવાળા, અગ્રમાં રહેલા, ઉપર (ખારા) પ્રદેશમાં અને મોટા માર્ગોમાં વર્તમાન રૂદ્રને નમસ્કાર છે. ૪૩.

નમોવ્રજ્યાય । ચુગોષ્ઠ્યાયચનમુસ્તલ્પ્યા-
યચુગેહ્યાયચનમોઽહદસ્યાયચનિવેષ્યાયચન-
મુઽકાઢ્યાયચ-ગહ્લેરેષ્ટાયચનમુઽશુષ્ક્યાય ૪૪

વ્રજ (ગોસમૂહ), ગોષ (ગોદરો), શય્યા, ગૃહ, હૃદય, જલમાં થતી ભમરી અથવા જળ, ગહન માર્ગ અને પર્વતની ગુફામાં રહેનારા રૂદ્રને નમસ્કાર છે. ૪૪.

નમુઽશુષ્ક્યાય । ચહરિત્યાયચનમઃપાળ-
સહ્યાયચરજસ્યાયચનમોલોપ્યાયચોલ્લપ્યા-
યચનમઽઙ્ગ્યાયચસઞ્ગ્યાયચનમઃપર્ણાય ૪૫

શુષ્ક (કાષ્ઠાદિ)માં, લીલાં (વૃક્ષ લતા)માં, ધૂળમાં, રજ (પરાગઅને રજો ગુણ)માં, માર્ગ, તૃણ, પૃથ્વી અને કલ્પાશ્નિમાં વર્તમાન રૂદ્રને નમસ્કાર છે. ૪૫.

નમઃપૂર્ણાય । ચપર્ણશુદાયચુનમઃડઉદ્ગુર-
માણાયચાભિગ્નુતેચુનમઃડઆલિદુતેચંપ્પ-
લિદુતેચુનમઃડધુકૃદ્યોધનુષ્કૃદ્યશ્ચવોનમોન-
મોવઃ કિરિકેભ્યોદેવાનાઃ હૃદયેભ્યોનમો-
લ્લિચિન્વત્કેભ્યોનમોવિક્ષીણત્કેભ્યોનમઃડ-
આનિર્હતેભ્યઃ ॥ ૪૬ ॥

પર્ણ અને પર્ણ ભૂમિમાં રહેલા, ઉઘમી, શત્રુના-
શક, અલકતોને સામાન્ય અથવા વિશેષ ખેદદાયક અને
આણુ તથા ધનુષ્ કરનારા રૂદ્રને નમસ્કાર છે. (આ પ્ર-
માણે રૂદ્રનું સર્વાતર્યામિત્વ કહીને હવેથી રૂદ્રમાં પ્રધાન-
ભૂત અગ્નિ, વાયુ અને સૂર્યના મંત્રો કહેવામાં આવે છે.)
વૃષ્ટિદ્વારા જગતને હિતકારક, ધર્મિષ્ઠ અને પાપિષ્ઠનું
પૃથક્કરણ કરનારા, પાપનાશક અને સૃષ્ટિની આદિ-
માં પ્રકટ થયેલા રૂદ્રના હૃદયવત્ પ્રધાનભૂત, અગ્નિ,
વાયુ અને સૂર્યને નમસ્કાર છે. ૪૬.

દ્રાપેડઅન્ધસસ્પતેદરિંદ્રંનીલલોહિત ।
આસામ્પ્રજાનામિષામ્પશુનામ્માભેર્મારો-
ડ્મોચનુઃકિચ્ચુનામમત્ ॥ ૪૭ ॥

હે પાપીઓને દુઃખ દેનારા, સોમના પતિ, અદ્વૈત, નીલકંઠ, રક્તવર્ણુ રૂદ્ર ! અમારી પ્રજાને અને આ પશુઓને ભય આપો નહિ; તેનો નાશ કરો નહિ; વળી અમારાં દ્વિપદ્ધ (માણસો) કે ચતુષ્પદ્ધ (પશુઓ) ને રોગ-અસ્ત કરો નહિ. ૪૭.

इमारुद्राय । त्वसेकपुर्दिनेक्षुयद्दीरायुष्म-
भरामहेमतीऽ ॥ यथाशमसंद्दिपदेचतुष्पदे-
व्विश्वम्पुष्टङ्गामेऽअस्मिन्ननातुरम ॥ ४८ ॥

અમે અમારી બુદ્ધિ, મહાન્ બળવાન્, જટાવાળા વીરોના નિવાસરૂપ શ્રી રૂદ્રને અર્પણ કરીએ છિયે:— રૂદ્રને સ્મરીએ છિયે; જેથી કરીને પુત્રાદિ અને પશુ સુખી થાય, તેમજ આ નિવાસમાં સર્વે પ્રાણીઓઉપદ્રવ રહિત થાય. ૪૮.

याते । रुद्रशिवातनूऽशिवाव्विश्वाहंभेषु-
जी ॥ शिवारुद्रस्यंभेषुजीतयानोमृडजीवसे ॥

હે રૂદ્ર ! આપની આ જે કલ્યાણરૂપ, સર્વદા કલ્યાણકારક, ઔષધી રૂપી તનૂ (કાયા) છે, તે તનૂથી શારીરિક વ્યાધિમાંથી અમને જીવાડવાને સુખ આપો. ૪૯.

परिनोरुद्रस्यहेतिवृणक्तुपरित्वेषस्यदुर्म-
तिरंघायोऽ॥ अवस्थिरामुघवञ्चस्तनुष्वमी-
दंस्तोकायुतनयायमृड ॥ ५० ॥

શિવનું આયુધ અમોને ચોમેરથી તણ ઘો—
હુણો નહિ; દ્રોહ કરાવનાર ક્રોધની દુષ્ટમતિ અમને તણ
ઘો; હે કામપૂરક ! યજ્ઞમાનોના ભયની નિવૃત્તિમાટે
તમારાં ધનુષો દોરી રહિત કરો, અને અમારા પુત્રપૌ-
ત્રને સુખ આપો. ૫૦.

મીઢુષ્ટમશિવંતમ । શિવોનંસુમનાંભવ ॥
પુરુમેવૃક્ષઽઆયુધન્નિધાયકૃત્તિંચ્ચસાંનુઽઆચ-
રુપિનાંકુમ્ભિભ્રુદાગંહિ ॥ ૫૧ ॥

હે કામ વર્ષક ! અત્યંત કલ્યાણકારી શંકર ! અ-
મારા પ્રત્યે શાંત અને પ્રસન્ન ચિત્તવાળા થાઓ, અને દૂ-
રસ્થ ઊંચા વૃક્ષ ઉપર આયુધને મૂકીને કૃત્તિ (ચર્મ)
પહેરીને આવો; વળી પિનાકને ધારણ કરીને આવો. ૫૧.

ચ્ચિકિરિદ્રવિલોહિતનમસ્તેઽસ્તુભગવઃ ।
યાસ્તેસહસ્રંદ્દેતયોન્યમુસ્મન્નિવંપન્તુતાં ॥

હે ઉપદ્રવનાશક, પાપરહિત ભગવન્ ! આપને
નમસ્કાર છે. આપનાં હજારો આયુધો અમારાથી અન્યનો
નાશ કરો. ૫૨

સહસ્રાણિસહસ્રશોબાવ્હોસ્તવંદેતયઃ ॥
તાસામીશાનોભગવંપરાચીનામુખાંકૃધિ ॥

હે ભગવન્ ! આપને સહસ્ર બાહુ અને સહસ્ર
આયુધો છે, આપ જગતના નાથ છે, તેથી તે આયુધોને
મારાથી પરાજીત (વિજીત) કરો. ૫૩

અસંઙ્ખ્યાતાસહસ્રાણિ । યેરુદ્રાઽઅધિ-
ભૂમ્યામ ॥ તેષાં૭સહસ્રયોજુનેવુધન્વાનિત-
ન્મસિ ॥ ૫૪ ॥

પૃથ્વી ઉપર જે અસંખ્ય હુબરો રૂદ્ર છે, તે રૂદ્રોનાં
ધનુષોને અમે દોરી રહિત કરીને હુબર યોજન દૂર પેં-
કીયે છિયે. ૫૪.

અસ્મિન્મહર્ષ્ણૃવેન્તરિક્ષેભુવાઽઅધિ ॥
તેષાં૭સહસ્રયોજુનેવુધન્વાનિતન્મસિ ॥ ૫૫ ॥

આ વિશાળ જળવાળા અંતરિક્ષમાં રહેલા જે રૂદ્ર
છે, તે રૂદ્રોનાં ધનુષોને અમે દોરી રહિત કરીને હુબર
યોજન દૂર પેંકીએ છિયે. ૫૫.

નીલગ્રીવાઽંશિતિકણ્ઠાદિવૃંદુદ્રાઽઉપ-
શ્રિતાઽ ॥ તેષાં૭સહસ્રયોજુનેવુધન્વાનિત-
ન્મસિ ॥ ૫૬ ॥

નીલગ્રીવાવાળા અને શ્વેત કંઠવાળા જે રૂદ્રો સ્વ-
ર્ગમાં રહેલા છે, તે રૂદ્રોનાં ધનુષો અમે દોરી રહિત ક-
રીને હુબર યોજન દૂર પેંકીયે છિયે. ૫૬

નીલગ્રીવાઽંશિતિકણ્ઠાઽંશુર્વાઅધઽંક્ષમા-
ચુરાઽ ॥ તેષાં૭સહસ્રયોજુનેવુધન્વાનિત-
ન્મસિ ॥ ૫૭ ॥

નીલગ્રીવાવાળા ને શ્વેત કંઠવાળા જે રૂદ્રો પૃથ્વીના
અધઃ પ્રદેશ (પાતાળ) માં રહેલા છે, તે રૂદ્રોનાં ધનુ-
ષોને અમે દોરી રહિત કરીને હજાર યોજન દૂર પૂંકીએ
છિયે. ૫૭.

**યેવૃક્ષેષુ । શુષ્પિજ્જરાનીલગ્રીવાશ્ચિલો-
હિતાઃ ॥ તેષાંસહસ્રયોજુનેવૃધન્વાનિત-
ન્મસિ ॥ ૫૮ ॥**

જે રૂદ્રો ખાલતૃણસરખા લીલા વર્ણના, કૃષ્ણ
ગ્રીવાવાળા અને કેટલાક રક્ત વર્ણના વૃક્ષોમાં રહેલા છે,
તે રૂદ્રોનાં ધનુષોને અમે દોરીરહિત કરીને સહસ્ર યો-
જન દૂર ફેંકીએ છિયે. ૫૮.

**યેભૂતાનામધિપતયોવિશિસ્વાસઃકપર્દિ-
નઃ ॥ તેષાંસહસ્રયોજુનેવૃધન્વાનિતન્મ-
સિ ॥ ૫૯ ॥**

જે ભૂતોના અધિપતિ અને શિખા રહિત છે, અને
જે કેટલાક જટાવાળા છે, તે રૂદ્રોનાં ધનુષોને અમે દોરી-
રહિત કરીને સહસ્ર યોજન દૂર પૂંકીએ છિયે. ૫૯.

**યેપૃથામ્પથિરક્ષયડેલવૃદાઆયુર્ધુધઃ ॥
તેષાંસહસ્રયોજુનેવૃધન્વાનિતન્મસિ ॥ ૬૦ ॥**

જે રૂદ્રો લૌકિક તથા વૈદિક માર્ગોના અધિપતિ
તેમજ અન્ય માર્ગોના રક્ષક છે, જે પૃથ્વી સંબંધી અંનને

ધારણ કરનારા છે, અને જે આયુષ્યની સાથે યુદ્ધ કરનારા છે, તે રૂદ્રોનાં ધનુષોને અમે દોરીરહિત કરીને સહસ્ર યોજન દૂર ફેંકીએ છિયે. ૬૦.

**ચેતીર્થાનિ । પ્પુચરન્તિસૃકાહસ્તાનિષુ-
ક્ષિણઃ ॥ તેષાંસહસ્રયોજુનેવુધન્વાનિત-
ન્મસિ ॥ ૬૧ ॥**

જે આયુધને હસ્તમાં ધારણ કરનારા ખડ્ગધારી રૂદ્રો તીર્થોમાં પ્રયાગ કાશી આદિમાં ફેરે છે, તે રૂદ્રોનાં ધનુષોને અમે દોરી રહિત કરીને સહસ્ર યોજન દૂર ફેંકીએ છિયે. ૬૧.

**યેન્નેષુ । ત્રિવિદ્યન્તિપાત્રેષુપિવંતોજનાન ॥
તેષાંસહસ્રયોજુનેવુધન્વાનિતન્મસિ ॥ ૬૨ ॥**

અન્ન અને પાત્રોની અંદર રહેલા જે રૂદ્રો, દુધ વગેરે, પીનારાઓને તાડન કરે છે,—ધાતુ વૈષમ્ય કરી રોગો ઉપજાવેછે, તે રૂદ્રોનાં ધનુષોને દોરીરહિત કરીને અમે સહસ્ર યોજન દૂર ફેંકીએ છિયે. ૬૨.

**ચડ્ઘતાવન્તશ્ચુભૂયાંસશ્ચુદિશોરુદ્રાત્રિ-
તસ્થિરે ॥ તેષાંસહસ્રયોજુનેવુધન્વાનિત-
ન્મસિ ॥ ૬૩ ॥**

જે રૂદ્રો એટલા પ્રમાણવાળા અમે કહ્યા તેથી પણ વધારે દશે દિશાઓ વ્યાપીને રહેલા છે, તે રૂદ્રો-

નાં ધનુષોને અમે ઢોરીરહિત કરીને સહુસ્ર યોજન દૂર પૂં-
કીયે છિયે. ૬૩.

નમોસ્તુ । રુદ્રેભ્યોયેદિવિયેષાંત્રુર્ષમિષ-
વઃ ॥ તેભ્યોદશપ્પાચીર્દશદક્ષિણાદશપ્પતી
ચીર્દશોદીચીર્દશોર્ધ્વાઃ ॥ તેભ્યોનમોઽ-
અસ્તુતેનોવન્તુતેનોમૃડયન્તુતેયન્દિષ્મમોયશ્ચ-
નોદ્વેષ્ટિતમેષાઞ્જસ્મેદધ્મઃ ॥ ૬૪ ॥

જે રૂદ્રો સ્વર્ગલોકમાં રહેછે, જેનાં વૃષ્ટિ એ બાણોછે,
તે રૂદ્રને નમસ્કાર છે; તે પૂર્વ, દક્ષિણ, પશ્ચિમ, ઉત્તર અને
ઉર્ધ્વ દિશામાં રહેલા રૂદ્રોને દશઅંગુલિ (અંજલિ) કહું
છું; તે રૂદ્ર અમારું રક્ષણ કરો, અને અમને સુખ આપો.
જેની સાથે અમે દ્વેષ કદીએ છિયે અને જે અમારી
સાથે દ્વેષ કરે છે, તેમને અમે રૂદ્રની દંષ્ટ્રાકરાલ (મુખ)
માં સ્થાપન કરીએ છિયે. ૬૪.

નમોસ્તુ । રુદ્રેભ્યોયેન્તરિક્ષેયેષાંત્રાતુઽદ-
ર્ષવઃ ॥ તેભ્યોદશપ્પાચીર્દશદક્ષિણાદશ-
પ્પતીચીર્દશોદીચીર્દશોર્ધ્વાઃ ॥ તેભ્યોનમોઽ-
અસ્તુતેનોવન્તુતેનોમૃડયન્તુતેયન્દિષ્મમોય-
શ્ચનોદ્વેષ્ટિતમેષાઞ્જસ્મેદધ્મઃ ॥ ૬૫ ॥

જે વાયુ શસ્ત્રવાળા અંતરિક્ષમાં રહેનારા રૂદ્ર છે,

તે પૂર્વ, દક્ષિણ, પશ્ચિમ, ઉત્તર અને ઉર્ધ્વ દિશામાં રહેલા રૂદ્રને નમસ્કાર કરું છું; તે રૂદ્ર અમારું રક્ષણ કરો; અને અમને સુખ આપો. જેની સાથે અમે દ્વેષ કરીએ છિયે, અને જે અમારી સાથે દ્વેષ કરે છે, તેને અમે રૂદ્રના સુખમાં સ્થાપન કરીએ છિયે. ૬૫.

નમોસ્તુ । રુદ્રેભ્યોષેષ્ટૃષિઙ્ઘ્યાંયેષામન્નમિ-
ષવઃ ॥ તેભ્યોદશપ્રાચીર્દશદક્ષિણાદશપ્ત-
તીચીર્દશોદીચીર્દશોર્ધ્વાઃ ॥ તેભ્યોનમોઽઅ-
સ્તુતેનોવન્તુતેનોમૃડયન્તુતેયન્દિષ્મમોયશ્ચાનો
દ્વેષ્ટિતમેષાઞ્જમ્ભેદદધ્મઃ ॥ ૬૬ ॥

અન્ન શસ્ત્રવાળા જે રૂદ્ર પૃથ્વીમાં રહે છે, તે પૂર્વ દક્ષિણ, પશ્ચિમ, ઉત્તર અને ઉર્ધ્વ દિશામાં રહેલા રૂદ્રને નમસ્કાર કરું છું. તે રૂદ્ર અમારું રક્ષણ કરો, અને અમને સુખ આપો. જેની સાથે અમે દ્વેષ કરીએ છિયે, અને જે અમારી સાથે દ્વેષ કરે છે, તેને અમે રૂદ્રની હંડ્રામાં મૂકીએ છિયે. ૬૬.

इति रुद्रे पञ्चमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

એ પ્રમાણે ગુજરાતી ભાષાન્તર વાળી રૂદ્રાષ્ટાધ્યાયી-
નો પાંચમો અધ્યાય સમ્પૂર્ણ થયો. ૫.

અથ ષષ્ઠોઽધ્યાયઃ ॥

અધ્યાય ૬ ક્રો.

॥ હરિઃ ઐ ॥ ઘ્રુયહુસોમઘ્રુતેતવુમનસ્તુ-
નૂષુબિબ્ભ્રંતં ॥ પ્રજાવંન્તંસચેમહિ ॥ ૧ ॥

હે સોમ ! અમે તમારા કર્મમાં હાજર થઈને અને તમારા શરીરમાં ચિત્તને ધારણ કરીને પુત્ર પૌત્રાદિથી યુક્ત સદા આપના સંબંધમાં રહીએ. ૧

एषते । रुद्रभागऽसहस्त्राम्बिकयातञ्जु-
षस्वस्वाहैषतेरुद्रभागऽआखुस्तेपशुः ॥ २ ॥

હે રૂદ્ર ! આપ આપની જે અગ્નિકા સાથે પુરોડા-શનો ભાગ સ્વીકારી સેવન કરો; તે આવેલું હવિષ્ સ્વાહા (સારીરીતે હુત) થાઓ; આ આવેલો ભાગ આપને સેવનીય ભાગ છે; અને મૂષક આપનોપશુ છે. ૨

अवरुद्रमंदीमुख्यवदेवन्नयम्बकम् ॥ य-
थानोव्वस्यसुस्करुद्यथानुंश्च्रेयसुस्करुद्यथा-
नोव्वयवसाययात् ॥ ३ ॥

તે રૂદ્ર ત્ર્યંબક દેવને દેવતાઓથી પૃથક્ કરીને ભોજન કરાવીએ છીએ, જેથી તે અમોને શુભ વસ્ત્રવાળી જ્ઞાતિમાં પ્રશસ્યતર (વિશેષ વખાણવાલાયક) અને સર્વ કાર્યમાં નિશ્ચયયુક્ત કરે. ૩

મેષજમસિ । મેષજઙ્ગવેશ્ચાયુપુરુષાયમેષ-
જમ । સુખમ્મેષાયમેષ્યૈ ॥ ૪ ॥

હે રૂદ્ર ! તમે લેષજ (ઔષધ) રૂપ સર્વ ઉપ-
દ્રવનિવારક છો, તે માટે અમારા ગાય અશ્વ અને પુ-
રૂષોને ઔષધ આપો; ઘેટા ઘેટીને સુખ આપો. ૪

ત્ર્યંબકંચજામહેસુગન્ધિમ્પુષ્ટિવર્દ્ધનમ ॥
ઉર્વારુકમિવુબન્ધનાન્મૃત્યોર્મુક્ષીયમામૃતાત
॥ ત્ર્યંબકંચજામહેસુગન્ધિમ્પતિવેદનમ ॥
ઉર્વારુકમિવુબન્ધનાદિતોમુક્ષીયમામૃતઃ ॥ ૫

(વસિષ્ઠ કહે છે કે) બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહાદેવ
એ ત્રણેના પિતા પવિત્ર કીર્તિવાળા, જગતનું પોષણ કર-
નાર અથવા ઉપાસકને અણિમાદિ શક્તિ આપનાર આ-
પનું અમે પૂજન કરીએ છીએ. બંધનમાંથી કાકડીની પેઠે
મૃત્યુ અથવા સંસારમાંથી મુક્ત કરો, પણ મોક્ષથી કદી
પણ મુક્ત કરો નહિ. પુણ્યરૂપી ગંધવાળા પતિ ત્ર્યંબ-
કને અમે પૂજીએ છીએ, જેથી અમે કાકડીની પેઠે આ
સંસારબંધનથી મુક્ત થઈએ; સ્વર્ગાદિ અમૃતથી મુક્ત
કરો નહિ. ૫

एतत्तै । रुद्रावसन्तेनपुरोमूर्जवृतोतीहि ॥
अवततधन्वापिनाकावसुऽकृत्तिवासाऽअहि-
॥ सन्नऽशिवोतीहि ॥ ६ ॥

હે રૂદ્ર ! ચર્માખર, આપનું હવિષ્ (ભોજ્ય) છે, તે સહિત પિનાક ધનુષ્ ચઢાવીને અમારી રક્ષા કરતા સતા અમારું કલ્યાણ કરો, અને મૂળવાન પર્વતનું ઉલ્લંઘન કરો. ૬

ત્ર્યાયુષઞ્જમદગ્નેઽંકુશ્યપંસ્યત્ર્યાયુષમ્ ॥

યદ્દેવેષુત્ર્યાયુષન્તન્નોઽસ્તુત્ર્યાયુષમ્ ॥ ૭ ॥

હે રૂદ્ર ! જમદગ્નિ, કશ્યપ તથા દેવોનું ત્ર્યાયુષ એટલે બાલ્ય, યૌવન અને વાર્ધક્યરૂપ ત્રણ પ્રકારનું ત્ર્યાયુષ (ચરિત્ર) તેવું અમારું ત્ર્યાયુષ (ચરિત્ર) થાઓ. ૭

શિવોનામાસિસ્વધિતિસ્તેપિતાનમસ્તેઽસ્તુમામાહિહૃસીઽં ॥ નિવર્ત્તયામ્મયાયુષેન્નાદ્યાયપ્પ્રજનનાયરાયસ્પોષાયસુપ્પ્રજાસ્વાયસુવીર્યાય ॥ ૮ ॥

હે રૂદ્ર ! તમે નામથી શિવ છો, સ્વધિતિ વળ આપના પિતા છે. તમને અમે નમસ્કાર કરીએ છિયે; તમે અમને મારો નહિ. હે છૂટાપાડો યજમાન ! ત્ર્યાયુષ, અન્નભક્ષણ, સંતાન, ધનપુષ્ટિ, સુપ્રભા, અને સામર્થ્ય માટે તમને પૂજું છું. ૮

इति रुद्रे षष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥

એ પ્રમાણે ગુજરાતી ભાષાન્તરવાળી રૂદ્રાષ્ટાધ્યાયીનો છઠ્ઠો અધ્યાય સંપૂર્ણ થયો. ૬.

અથ સપ્તમોઽધ્યાયઃ ॥

અધ્યાય ૭ મો.

॥ હરિઃૐ ॥ ઊગ્રશ્ચ । મીમશ્ચધ્વાન્ત-
શ્ચધુનિશ્ચ ॥ સાસુહ્ર્વાંશ્ચાભિયુગ્વાચ્ચિહ્વિ-
પ્સુસ્વાહા ॥ ૧ ॥

ઉગ્ર, ભયંકર, શબ્દ કર્તા, શત્રુઓને કમ્પાવનારા,
શત્રુઓનો પરાભવ કરનારા, અમારી સન્મુખ થનારા,
શત્રુઓને વિવિધરીતે ફેંકનારા એવા રૂદ્રને સ્વાહા (સુ-
હૃત) હો ! ૧

અગ્નિહૃદયેનાશનિહૃદયાગ્રેણપશુપ-
તિકૃત્સહૃદયેનભુવંચયુક્તા ॥ શર્વુસ્મતસ્ત્રા-
ભ્યામીશાનમ્મુન્યુનામહાદેવમન્તંપર્શ્યે-
નોગ્રન્દેવંવૃનિષ્ઠુનાંવૃસિષ્ઠુહનુંશિઙ્ગીનિકો-
શ્યાભ્યામ ॥ ૨ ॥

હૃદયમાં અગ્નિને, હૃદયાગ્રમાં અશનિ (વજ્ર) ને,
સમગ્ર હૃદયથી પશુપતિને, યદૃતથી ભવને, મતસ્ર (હૃ-
દયાસ્થિ) થી શર્વને, ક્રોધ (અશ્વસખંધી) થી ઇશા-
નને, અતર પાર્શ્વસ્થસંખંધી અસ્થિથી મહાદેવને, વનિ-
ષ્ઠુ (સ્થૂલાંત્ર) થી ઉગ્ર દેવને અને કપોલના એક ભાગ

તથા હૃદય કોશમાં રહેલા બે માંસ પિંડોથી શિંગિ ના-
મના દેવને હું તૃપ્ત કરું છું. ૨

ઊગ્રાંલોહિતેન । મિત્રાસૌવર્યેનરુદ્ર-
ન્દૌર્વિત્યેનેન્દ્રમ્પ્રક્રીડેનમરુતોબલેનસાધ્યાન-
પ્રમુદા ॥ ભુવસ્યકણ્ઠ્યંરુદ્રસ્યાન્તંપાશ્વર્ય-
મ્મહાદેવસ્યયકૃચ્છ્ર્વસ્યન્નિષ્ઠુંપશુપતેંપુરી-
તત ॥ ૩ ॥

લોહિત (રક્ત) થી ઉગ્ર દેવને, સારા વ્રતથી મિ-
ત્રને, દુર્વ્રતથી રુદ્રને, ક્રીડાથી ઇન્દ્રને, બળથી મરુતને,
આનંદથી સાધ્ય દેવને, કંઠમાં ભવને, અંતઃપાર્શ્વમાં રુ-
દ્રને, યકૃતમાં મહાદેવને, સ્થૂલાંત્રમાં શર્વને અને પુરીતત
(હૃદયાચ્છાદકમંત્ર) થી પશુપતિને તૃપ્ત કરું છું. ૩

લોમંબ્યુઃસ્વાહા । લોમંબ્યુઃસ્વાહાત્વ-
ચેસ્વાહાત્વચેસ્વાહાલોહિતાયુસ્વાહાલોહિતા-
યુસ્વાહામેદોંબ્યુઃસ્વાહામેદોંબ્યુઃસ્વાહામા-
લંસેંબ્યુઃસ્વાહામાલંસેંબ્યુઃસ્વાહાસ્ત્રાવં-
બ્યુઃસ્વાહાસ્ત્રાવંબ્યુઃસ્વાહાસ્ત્યબ્યુઃસ્વાહા
સ્ત્યબ્યુઃ સ્વાહામુજ્જબ્યુઃસ્વાહામુજ્જબ્યુ-
ઃસ્વાહા ॥ રેતંસેસ્વાહાપાયવેસ્વાહા ॥ ૪ ॥

લોમને, ત્વચાને, રક્તને, મેદને, માંસને, સ્નાયુને

અસ્થિને, મન્ત્રને, રેતને, પાત્રુ (શુદ્ધ)ને સ્વાહા હો! ૪

આયાસાયુસ્વાહા । પ્રયાસાયુસ્વાહાસં-
ધ્યાસાયુસ્વાહાવિયાસાયુસ્વાહોદ્યાસાયુસ્વાહા
॥ શુચેસ્વાહાશોચંતેસ્વાહાશોચમાનાયુસ્વાહા-
શોકાયુસ્વાહા ॥ ૫ ॥

આયાસ, પ્રયાસ, સંયાસ, વિયાસ, ઉદ્યાસ, શોચ
શોચત્, શોચમાન અને શોકને સ્વાહા હો! ૫

તપસેસ્વાહા । તપ્યંતેસ્વાહાતપ્યમાના-
યુસ્વાહાતપ્તાયુસ્વાહાધુર્મ્માયુસ્વાહા ॥ નિ-
ષ્કૃત્યૈસ્વાહાપ્રાયશ્ચિત્યૈસ્વાહાભેષજાયુસ્વાહા

તપ, તપત્, તપ્યમાન, તપ્ત, ધર્મ, નિષ્કૃતિ, પ્રા-
યશ્ચિત્ત, અને ભેષજને સ્વાહા ! ૬

યુમાયુસ્વાહાન્તકાયુસ્વાહામૃત્યવેસ્વાહા ॥
બ્રહ્મણેસ્વાહાબ્રહ્મહૃત્યાયૈસ્વાહાવિશ્વેભ્યોદેવે-
ભ્યુઽસ્વાહાદ્યાવાંપૃથિવીભ્યુઽસ્વાહા ॥ ૭ ॥

યમ, અંતક, મૃત્યુ, બ્રહ્મા, બ્રહ્મહૃત્યા, સમગ્રદેવ,
સ્વર્ગ અને પૃથ્વીને સ્વાહા ! ૭

इति रुद्रे सप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥

એપ્રમાણે ગુજરાતી ભાષાન્તરવાળી રૂદ્રાષ્ટા-
ધ્યાયીનો સાતમો અધ્યાય સંપૂર્ણ થયો. ૭

અથ રુદ્રાષ્ટકેઽષ્ટમોઽધ્યાયઃ ॥

અધ્યાય ૮ મો.

॥ હરિઃૐ ॥ જ્વાજઞ્ચ । મેપ્રસુવશ્ચમેપ્રય-
તિશ્ચમેપ્રસિતિશ્ચમેધીતિશ્ચમેક્રતુશ્ચમેસ્વર-
શ્ચમેશ્લોકશ્ચમેશ્વશ્ચમેશ્ચુતિશ્ચમેજ્યોતિ-
શ્ચમેસ્વશ્ચમેયજ્ઞેનકલ્પન્તામ ॥ ૧ ॥

અન્ન, અન્નદાન સ્વીકાર, શુદ્ધિ, અન્નસંબંધી ઉત્કંઠા,
ધ્યાન, યજ્ઞ, સ્વર, શ્લોક, વેદમંત્ર, ગ્રાહણ, પ્રકાશ અને
સ્વર્ગ એ સર્વ મારા યજ્ઞથી કલ્યાણો ! ૧.

પ્રાણશ્ચ । મેપાનશ્ચમેવ્યાનશ્ચમેસુશ્ચમે
ચિત્તશ્ચમેઽ આધીતશ્ચમેવાક્કમેમનશ્ચમેચક્ષુ-
શ્ચમેશ્ચોત્રશ્ચમેદક્ષશ્ચમેબલશ્ચમેયજ્ઞેનકલ્પ-
ન્તામ ॥ ૨ ॥

પ્રાણ, અપાન, વ્યાન, અસુ (પ્રવૃત્તિવાળો વાયુ),
ચિત્ત, ગ્રાહ્ય વિષયજ્ઞાન, વાણી, મન, નેત્ર, કર્ણ, દક્ષતા,
અને બલ, અમારા યજ્ઞથી પ્રાપ્ત થાયો. ૨.

ઓજશ્ચ । મેસહશ્ચમેઽ આત્કમાર્ચમેતુ-
નશ્ચમેશર્મ્મચમેવર્મ્મચમેજ્ઞાનિચમેસ્થીનિચમે

પરૂં૭ંવિચમેશરીરાણિચમુઽઆયુશ્ચમેજુરા-
ચમેયુજ્ઞેનકલ્પન્તામ ॥ ૩ ॥

ઓજ, શારીરબળ, આત્મા, તનૂ (શરીર) સુખ,
કવચ, અંગો, અસ્થિ, અંગુલ્યાદિ ગ્રંથિ, શરીરો, આ-
યુષ્ અને જરા, યજ્ઞથી સંપન્ન થાઓ. ૩.

જ્યૈષ્ઠ્યંચ ।મઽઆધિપત્યંચમેમન્યુશ્ચમેભા
મંચમેમંચમ્મંચમેજેમાચમેમહિમાચમેવ-
રિમાચમેપ્રથિમાચમેવર્ષિમાચમેદ્રાધિમાચ-
મેવૃદ્ધંચમેવૃદ્ધિશ્ચમેયુજ્ઞેનકલ્પન્તામ ॥ ૪ ॥

જ્યૈષ્ઠતા, સ્વામિતા, માનસક્રોધ, બાહ્યક્રોધ, અપરિ-
મેય જળ, જયસામર્થ્ય, મહત્તા, શ્રેષ્ઠતા, પૃથુતા, દીર્ઘ-
જીવિતા, અવિચ્છિન્નવંશતા, પુષ્કળ અન્નધન, અને વિ-
દ્યાદિ ગુણોથી ઉત્કર્ષ, એ સર્વ યજ્ઞથી પ્રાપ્ત થાઓ ! ૪.

સુત્યંચ । મેશ્રદ્ધાચમેજગંચમેધનંચમેવિ-
શ્વંચમેમહશ્ચમેક્રીડાચમેમોદશ્ચમેજાતંચમે
જનિષ્યમાણંચમેસૂક્તંચમેસુકૃતંચમેયુજ્ઞેનક-
લ્પન્તામ ॥ ૫ ॥

સત્ય, શ્રદ્ધા, જગત્, ધન, વિશ્વ, મહુઃ (તેજ), ક્રીડા,
હર્ષ, જાત (પુત્ર), જનિષ્યમાણા (ભાવિપુત્રાદિ) સૂક્તા
અને સુકૃત યજ્ઞથી પ્રાપ્ત થાઓ ! ૫.

મૃતઞ્ચ । મેમૃતઞ્ચમેયુદ્ધમઞ્ચમેનામયઞ્ચમે
જીવાતુશ્ચમેદીર્ઘાયુત્વઞ્ચમેનમિત્રઞ્ચમેભયઞ્ચ-
મેસુખઞ્ચમેશયનઞ્ચમેસુષાશ્ચમેસુદિનઞ્ચમેયજ્ઞે-
નકલ્પન્તામ ॥ ૬ ॥

યજ્ઞાદિ કર્મ, તજ્જન્ય સ્વર્ગાદિ, ક્ષયાદિ રોગોનો અ-
ભાવ, સામાન્ય વ્યાધિનાશ, જીવનપ્રદ ઔષધિ, દીર્ઘ
આયુષ્, શત્રુનાશ, અભય, સુખ, શયન, સારો પ્રાતઃકાળ
(સ્નાનસંધ્યાદિ યુક્ત) અને સારો દિવસ (યજ્ઞદાનાદિ
યુક્ત) એ સર્વ યજ્ઞથી સિદ્ધ થાઓ. ૬.

યુન્તાચ । મેધુર્તાચમેક્ષેમશ્ચમેધૃતિશ્ચમે
વિશ્વશ્ચમેમહશ્ચમેસંવિચ્ચમેજ્ઞાત્રઞ્ચમેસૂશ્ચમે
પ્રસૂશ્ચમેસીરઞ્ચમેલયશ્ચમેયજ્ઞેનકલ્પન્તામ ७

અશ્વાદિના નિયંતા, પોષક પિતાઆદિ, ક્ષેમ (ધનની
રક્ષણશક્તિ), ધીરજ, સર્વાનુકૂલતા, પૂજા, વેદશાસ્ત્રાદિ
જ્ઞાન, વિજ્ઞાન, સામર્થ્ય, સૂ- (પુત્રાદિ પ્રેરણ સામર્થ્ય)
પ્રસૂ (પુત્રોત્પત્ત્યાદિ સામર્થ્ય), સીર (ખેડથી કરેલ ધાન્ય-
નિષ્પત્તિ) અને લય (કૃષિનાં વિધિની નિવૃત્તિ), એ સર્વ
યજ્ઞથી સિદ્ધ થાઓ. ૭.

શંચમેમયશ્ચમેપ્રિયઞ્ચમેનુકામશ્ચમેકામ-
શ્ચમેસૌમનસશ્ચમેભગશ્ચમેદાવિણઞ્ચમેભદ્ર-

ઞ્ચમેશ્રેયશ્ચમેવસીયશ્ચમેયશશ્ચમેયજ્ઞેનકલ્પ
નામ ॥ ૮ ॥

ઐહિક સુખ, પારલૌકિક સુખ, પ્રિયવસ્તુ, યત્નસાધ્ય
પદાર્થ, કામ, સારા મનવાળો બંધુવર્ગ, સૌભાગ્ય, ધન,
ભદ્ર, શ્રેય, ઉત્તમ ગૃહ અને કીર્તિ એ સર્વ યશથી સં-
પન્ન થાયો. ૮

ઝકચ્ચં । મેસૂનૃતાંચમેપયશ્ચમેરસશ્ચમેઘૃ-
તઞ્ચમેમધુચમેસર્ગિધશ્ચમેસર્પીતિશ્ચમેકૃષિ-
શ્ચમેવૃષ્ટિશ્ચમેજૈત્રઞ્ચમઽ ઔદ્ધિદ્યઞ્ચમેયજ્ઞેન-
કલ્પનામ ॥ ૯ ॥

અન્ન, સત્યપ્રિયવાણી, દુગ્ધ, રસ, ઘૃત, મધુ, બંધુ-
ઓસાથે લોજન, બન્ધુઓસાથે પાન, કૃષિ, વૃષ્ટિ, જય-
સામર્થ્ય અને આમ્રાદિ વૃક્ષની ઉત્પત્તિ, યશથી સિદ્ધ
થાયો ! ૯.

રુયિશ્ચ । મેરાયશ્ચમેપુષ્ટઞ્ચમેપુષ્ટિશ્ચમેત્રિ-
ભુચમેપ્રભુચમેપૂર્ણઞ્ચમેપૂર્ણતરઞ્ચમેકુયવઞ્ચમે-
ક્ષિતઞ્ચમેન્નઞ્ચમેક્ષુચ્ચમેયજ્ઞેનકલ્પનામ ॥ ૧૦ ॥

સુવર્ણ, મુક્તાદિ મણિ, ધનપુષ્ટિ, શરીરપુષ્ટિ, વ્યાપ-
કતા, ઐશ્વર્ય, પૂર્ણ (ધનપુત્રાદિની બોહોળાઈ), પૂર્ણતર
(હાથી ઘોડાની બોહોળાઈ), કુત્સિત ધાન્ય, ક્ષયહીન
ધાન્ય, અન્ન અને ક્ષુધા, એ સર્વ યશથી સિદ્ધ થાયો. ૧૦.

વિત્તઞ્ચ । મેવેદ્યઞ્ચમેભૂતઞ્ચમેભવિષ્યઞ્ચમે-
 સુગઞ્ચમેસુપત્યઞ્ચમઽન્નદ્વઞ્ચમઽન્નદ્વિશ્ચમે-
 ક્ષપ્તઞ્ચમેકૃષિશ્ચમેમુતિશ્ચમેસુમુતિશ્ચમેયજ્ઞેન-
 કલ્પન્તામ ॥ ૧૧ ॥

વિત્ત (મેળવેલું), વેદ્ય (મેળવવાનું), ભૂત, ભાવિ,
 સુગમ્ય દેશ, સુપત્ય, યજ્ઞફળ, યજ્ઞાદિ સમૃદ્ધિ, કાર્ય-
 ક્ષેમ, દ્રવ્યાદિ, સુકાર્ય, સામર્થ્ય, મુતિ (પદાર્થ નિશ્ચય)
 અને સુમુતિ (સુદુઃસાધ્ય કાર્ય) નિશ્ચય એ સર્વ યજ્ઞથી
 સિદ્ધ થાઓ ! ૧૧.

ત્રીહયશ્ચ । મેયવાશ્ચમેમાષાશ્ચમેતિલા-
 શ્ચમેમુક્તાશ્ચમેખલ્વાશ્ચમેપ્રિયઙ્ગવશ્ચમેળવ-
 શ્ચમેશ્યામાકાશ્ચમેનીવારાશ્ચમેગોધૂમાશ્ચ-
 મેમસૂરાશ્ચમેયજ્ઞેનકલ્પન્તામ ॥ ૧૨ ॥

ત્રીહિ, યવ, માષ, તલ, મગ, ચણા, કાંગ, અણુ,
 સામો, રાજગરો, ઘઉં, અને મસૂર એ સર્વ યજ્ઞથી
 સંપન્ન થાઓ ! ૧૨.

અશ્મ્માચ । મેમૃત્તિકાચમેગિરયશ્ચમેપ-
 ચ્ચૈતાશ્ચમેસિકતાશ્ચમેવનુસ્પતયશ્ચમેહિરણ્ય-

જ્ઞમેયશ્ચમેશ્યામજ્ઞમેલોહજ્ઞમેસીસંજ્ઞમેત્રપુ-
ચમેયજ્ઞેનકલ્પન્તામ ॥ ૧૩ ॥

પાષાણ, માટી, નાના પર્વત, મોટા પર્વત, રેતી, વન-
સ્પતિ, સુવર્ણ, રૂપું, લોહ, તામ્ર, કાંસું, સીસું, અને ત્રપુ
એ સર્વ યજ્ઞથી સિદ્ધ થાઓ ! ૧૩.

અગ્નિશ્ચ । મુઽઆપશ્ચમેઘ્વીરુધશ્ચમુઽઓષ-
ધયશ્ચમેકૃષ્ટપુચ્ચ્યાશ્ચમેકૃષ્ટપુચ્ચ્યાશ્ચમેગ્રા-
મ્યાશ્ચમેપશવઆરુણ્યાશ્ચમેઘ્વિત્તજ્ઞમેઘ્વિત્તિ-
શ્ચમેભૂતજ્ઞમેભૂતિશ્ચમેયજ્ઞેનકલ્પન્તામ ૧૪

અગ્નિ, જળ, લતાગુદમ, ઔષધી, ખેડથી થતાં અ-
નાજ, ખેડ વગર પોતાની મેળે થતાં ગ્રામ્ય (ગાય,
ખળદ, ભેંસ, ઘોડા, વિગેરે પશુ), અરણ્યવાસી (હાથી,
સિંહ, વિગેરે પશુ), વિત્ત (લબ્ધ ધન), વિત્તિ (ભાવિ
લાભ), ભૂત (ઉત્પન્ન પુત્રાદિ) અને ભૂતિ (ઐશ્વર્ય) એ
સર્વ યજ્ઞથી સંપન્ન થાઓ. ૧૪.

ઘ્નસુચ । મેઘ્નસુતિશ્ચમેકર્મ્મચમેશક્તિશ્ચ-
મેર્થશ્ચમુઽએમશ્ચમુઽદ્યુત્યાચમેગતિશ્ચમેયજ્ઞે-
નકલ્પન્તામ ॥ ૧૫ ॥

ધન, વાસ, કર્મ, શક્તિ, અભિલષિત અર્થ, પ્રાપ્તવ્ય
અર્થ, ઇષ્ટપ્રાપ્તિ ઉપાય અને ઇષ્ટપ્રાપ્તિ એ સર્વ યજ્ઞથી
સંપન્ન થાઓ ! ૧૫.

અગ્નિશ્ચ । મુડિન્દ્રશ્ચમેસોમશ્ચમુડિન્દ્ર-
શ્ચમેસવિતાચમુડિન્દ્રશ્ચમેસરસ્વતીચમુડ ઇ-
ન્દ્રશ્ચમેપૂષાચમુ ડિન્દ્રશ્ચમેબૃહસ્પતિશ્ચમુ-
ડિન્દ્રશ્ચમેયજ્ઞેનકલ્પન્તામ ॥ ૧૬ ॥

અગ્નિ, સોમ, સવિતા, સરસ્વતી, પૂષા, ઇન્દ્ર, બૃહ-
સ્પતિઇન્દ્ર, અને ઇન્દ્ર એ સર્વ યજ્ઞથી સિદ્ધ થાઓ.
(આ મંત્રમાં પૂષા અને બૃહસ્પતિ ઇન્દ્રના સમાન ભાગી
હોવાથી તેમની સાથે ઇન્દ્રશબ્દ મૂકેલો છે). ૧૬.

મિત્રશ્ચ । મુડિન્દ્રમેવરુણશ્ચમુડિન્દ્રશ્ચમે-
ધાતાચમુડિન્દ્રશ્ચમેત્વષ્ટાચમુડિન્દ્રશ્ચમેમુરુ-
તશ્ચમુડિન્દ્રશ્ચમેવિશ્વેચમેદેવાડિન્દ્રશ્ચમેયજ્ઞે-
નકલ્પન્તામ ॥ ૧૭ ॥

મિત્ર, વરુણ, ધાતા, ત્વષ્ટા, મરુત અને વિશ્વેદેવા
એ નામથી પ્રસિદ્ધ દેવોસહિત ઇન્દ્ર, યજ્ઞથી સંપન્ન
થાઓ ! ૧૭.

પૃથિવીચ । મુડિન્દ્રશ્ચમેન્તરિક્ષચ્ચમુડિ-
ન્દ્રશ્ચમેઘૌશ્ચમુડિન્દ્રશ્ચમેસમાશ્ચમુડિન્દ્રશ્ચ-
મેનક્ષત્રાણિચમુ ડિન્દ્રશ્ચમેદિશશ્ચમુ ડિન્દ્ર-
શ્ચમેયજ્ઞેનકલ્પન્તામ ॥ ૧૮ ॥

પૃથ્વી, અંતરિક્ષ ઘૌ, સમા (વર્ષની અધિષ્ઠાત્રી દેવતા)

નક્ષત્રો, દિશાઓ, એ નામથી પ્રસિદ્ધ ઇન્દ્ર યજ્ઞથી સંપન્ન થાઓ ! ૧૮.

અહુશુશ્ચ । મેરુશ્મિમશ્ચમેદાંબ્યશ્ચમેધિ-
પતિશ્ચમહાપા ૯શુશ્ચમેન્તર્યામશ્ચમંદ્રેન્દ્ર-
વાયવશ્ચમેમૈત્રાવરુણશ્ચમંદ્રાશ્ચિનશ્ચમે-
પ્રતિપ્રસ્થાનશ્ચમેશુકશ્ચમેમુન્થીચમેયજ્ઞે-
નકલ્પન્તામ ॥ ૧૯ ॥

સોમાદિ ગ્રહો, જળનું શોષણ કરનાર, સૂર્યનાં કિરણો તથા તેનો અધિષ્ઠાતા દેવ, ઉપાંશુ, અંતર્યામ, ઐન્દ્રવા-
યવ, મૈત્રાવરુણ, આશ્વિન (અશ્વિની સંબંધી) પ્રતિપ્ર-
સ્થાન, શુક અને મંથી એ સર્વ યજ્ઞથી સિદ્ધ થાઓ ! ૧૯

આગ્રયણશ્ચ । મૈવૈશ્વદેવશ્ચમેધુવશ્ચમેવૈ-
શ્વાનરશ્ચમંદ્રાગ્નશ્ચમેમુહાવૈશ્વદેવશ્ચમે-
મરુત્વૃતીયાશ્ચમેનિષ્કેવલ્યશ્ચમેસાવિત્રશ્ચ-
મેસારસ્વતશ્ચમેપાત્નીવૃતશ્ચમેહારિયોજન-
શ્ચમેયજ્ઞેનકલ્પન્તામ ॥ ૨૦ ॥

આગ્રયણ, વૈશ્વદેવ, ધ્રુવ, વૈશ્વાનર, ઐન્દ્રાગ્નિ, મહાવૈ-
શ્વદેવ, મરુત્વૃતીય, નિષ્કેવલ્ય, સાવિત્ર, સારસ્વત, પા-
ત્નીવૃત અને હારિયોજન એ સર્વ અમારા યજ્ઞથી સિદ્ધ
થાઓ ! ૨૦.

સુચંશ્ચ । મેચમુસાશ્ચમેઘાયુઙ્ગ્યાનિચમેદ્રો-
 નકલશશ્ચમેગ્રાવાણશ્ચમેધિષવંણેચમેપૂતમૃ-
 ચ્ચમઽઆધવનીયશ્ચમેવેદિશ્ચમેબુર્હિશ્ચમેવમૃ-
 થશ્ચમેસ્વગાકારશ્ચમેયુજ્ઞેનકલ્પન્તામ ૨૧

સખા, ગૃહપાત્ર, વાયવ્ય, દ્રોણકલશ (સોનાનો ઘડો)
 પત્થર, કાષ્ઠનું પાટીયું, પૂતભૂત અને આહવનીય નામનાં
 એ સોમપાત્ર, વેદી, કુશા, અવભૂથ સ્નાન, અને સ્વગાકાર
 એ સર્વ યજ્ઞથી પ્રાપ્ત થાઓ ! ૨૧.

અગ્નિશ્ચ । મેઘુર્મશ્ચમેર્કશ્ચમેસૂર્યશ્ચમે-
 પ્પાણશ્ચમેશ્વમેધશ્ચમેપૃથિવીચમેદિતિશ્ચ-
 મેદિતિશ્ચમેદ્યૌશ્ચમેઙ્ગુલયુઽંશકરયોદિશશ્ચ-
 મેયુજ્ઞેનકલ્પન્તામ ॥ ૨૨ ॥

અગ્નિ, હવ્ય પદાર્થ, અર્ક (યજ્ઞ) સૂર્ય પ્રાણ, અશ્વ-
 મેધ, પૃથિવી, અદિતી, દિતી, ઘુલોક, વિરાટપુરુષના
 અવયવ (અંગુલિ), શક્તિ અને દિશાઓ યજ્ઞથી સિદ્ધ
 થાઓ ! ૨૨.

વ્રતઞ્ચ । મઽત્તુતવશ્ચમેતપશ્ચમેસંવત્સર-
 શ્ચમેહોરાત્રે ઽઞ્ઞર્વષ્ટીવેબૃહદ્રથન્તરેચમેયુજ્ઞેન-
 કલ્પન્તામ ॥ ૨૩ ॥

વ્રત, ઋતુઓ, તપ, સંવત્સર, અહોરાત્ર, જાનુ, અને

બૃહદ્રથંતર નામના બે સામ, એ સર્વ યજ્ઞથી પ્રાપ્ત થાઓ ! ૨૩.

एकाच । मेतिस्रश्चमेतिस्रश्चमेपञ्चचमे-
पञ्चचमेसुप्तचमेसुप्तचमेनवचमेनवचमुऽए-
कादशचमुऽएकादशचमेत्रयोदशचमेत्रयोद-
शचमेपञ्चदशचमेपञ्चदशचमेसुप्तदशचमेसु-
प्तदशचमेनवदशचमेनवदशचमुएकविंश-
तिश्चमुऽएकविंशतिश्चमेत्रयोविंशतिश्च-
मेत्रयोविंशतिश्चमेपञ्चविंशतिश्चमेपञ्चवि-
ंशतिश्चमेसुप्तविंशतिश्चमेसुप्तविंशति-
श्चमेनवविंशतिश्चमेनवविंशतिश्चमुऽए-
कत्रिंशच्चमुऽएकत्रिंशच्चमेत्रयस्त्रिंशच्चमे-
यज्ञेनकल्पन्ताम् ॥ २४ ॥

એકથી તેત્રીશ સુધીના વિષયમંત્રો યજ્ઞથી સિદ્ધ થાઓ, અયુગ્મ સ્તોત્રના હોમથી સર્વ કામની પ્રાપ્તિ થાય છે, તેમજ શ્રુતિમાં કહ્યું છે કે, દેવતાઓ સર્વ કામને પ્રાપ્ત કરીને યુગ્મસ્તોત્રોથી સ્વર્ગલોક પામ્યા, તેવી રીતે યજ્ઞમાન સર્વકામ પ્રાપ્ત કરી યુગ્મસ્તોત્રથી સ્વર્ગલોકને પામે છે. ૨૪.

ચતસ્રશ્ચ । મેષ્ટૌચમેષ્ટૌચમેદ્વાદશચમેદ્વા-
 દશચમેષોડશચમેષોડશચમેદ્વિઃશતિશ્ચમે-
 દ્વિઃશતિશ્ચમેચતુર્દ્વિઃશતિશ્ચમેચતુર્દ્વિઃશ-
 તિશ્ચમેષ્ટાવિઃશતિશ્ચમેષ્ટાવિઃશતિશ્ચમેદ્વા-
 ત્રિઃશચ્ચમેદ્વાત્રિઃશચ્ચમેષડ્ત્રિઃશચ્ચમેષડ્-
 ત્રિઃશચ્ચમેચત્વારિઃશચ્ચમેચત્વારિઃશચ્ચમે-
 ચતુશ્ચત્વારિઃશચ્ચમેચતુશ્ચત્વારિઃશચ્ચમેષ્ટા-
 ચત્વારિઃશચ્ચમેયુજ્ઞેનકલ્પન્તામ ॥ ૨૫ ॥

ચાર, આઠ, બાર, એ પ્રમાણે મંત્રપર્યંત હવન કર-
 વાથી સ્વર્ગપ્રાપ્તિ થાય છે તે યજ્ઞથી સિદ્ધ થાઓ ! ૨૫.

ત્રયવિશ્ચ । મેત્ર્યુવીચમેદિત્યુવાટ્ચમેદિ-
 ત્યૌહીચમેપચ્ચાવિશ્ચમેપચ્ચાવીચમેત્રિવુત્સ-
 શ્ચમેત્રિવુત્સાચમેતુર્યૈવાટ્ચમેતુર્યૌહીચમેયુ-
 જ્ઞેનકલ્પન્તામ ॥ ૨૬ ॥

ત્રયવિ (૧૮ માસનો વૃષભ), ત્ર્યવી (૧૮ માસની
 ગાય), દિત્યુવાટ્ (૨૪ માસનો વૃષભ), દિત્યૌહી (૨૪
 માસની ગાય), પંચાવિ (૩૦ માસનો વૃષભ), પંચાવી
 (૩૦ માસની ગાય), ત્રિવત્સ (૩૬ માસનો વૃષભ),
 ત્રિવત્સા (૩૬ માસની ગાય), તુર્યવાટ (૪૨ માસનો

વૃષભ) અને તુર્યોટી (૪૨ માસની ગાય) એ સર્વ યજ્ઞથી સંપન્ન થાઓ ! ૨૬.

**પૃષ્ઠવાદ્વં । મેપૃષ્ઠૌહીચંમડુક્ષાચંમેવુ-
શાચંમડઋષભશ્ચમેવેહશ્ચમેનડૌંશ્ચમેધેનુશ્ચ-
મેયજ્ઞેનકલ્પન્તામ ॥ ૨૭ ॥**

પૃષ્ઠવાદ્ (૪ વર્ષનો વૃષભ), પૃષ્ઠૌહી (ચાર વર્ષની ગાય), ઉક્ષા (યુવાવૃષ), વશા (વંધ્યા ગાય), અતિ યુવાવૃષભ, વેહત્ (ગર્ભઘાતક ગાય) અનડ્વાન્ (ગાડું વહેનાર વૃષભ), અને ધેનુ (પ્રસૂત ગાય) એ સર્વ યજ્ઞથી સંપન્ન થાઓ. ૨૭.

**ઙ્વાજાયુસ્વાહા । પ્રસુવાયુસ્વાહાપિજાયુ-
સ્વાહાકૃતવેસ્વાહાઙ્ગસંવેસ્વાહાહર્ષપતયેસ્વાહા-
ન્દૃમુગ્ધાયુસ્વાહામુગ્ધાયૈવૈનૃશિનાયુસ્વા-
હાઙ્ગિનૃશિનં ડઆન્ત્યાયુનાયુસ્વાહાન્ત્યાય-
ભૌવુનાયુસ્વાહાભુવનસ્યપતયેસ્વાહાધિપતયે-
સ્વાહાપ્રજાપતયેસ્વાહા ॥ ડુયન્તેરાણિમુત્રાય-
યુન્તાસિયમનડુર્જૈત્વાઙ્ગૃષ્યૈત્વાપ્રજાનાન્ત્વા-
ધિપત્યાય ॥ ૨૮ ॥**

વાજ (ચૈત્ર), પ્રસવ (વૈશાખ), અપિજ (જ્યેષ્ઠ), કૃતુ (અષાઢ), વસુ (શ્રાવણ), અહર્યતિ (ભાદ્રપદ),

મુગ્ધ (આશ્વિન), અમુગ્ધ (કાર્તિક), અવૈનશિન (માર્ગશીર્ષ), વિનંશી (પૌષ), ભુવનાપતિ (માઘ), અધિપતિ (કૃત્તિકા), એ બાર માસના અધિષ્ઠાતા પ્રજાપતિ દેવને સ્વાહા (સુહૃત હો). હે અગ્નિ ! જ્યાં યજ્ઞ કરાય છે, ત્યાં આપનું રાજ્ય છે. વળી હે અગ્નિ ! તમે મિત્ર- (યજ્ઞમાન)ના નિયામક છો તેથી અન્નરસ, વૃષ્ટિ અને પ્રજાના અધિપતિપણની પ્રાપ્તિ માટે આપને અલિપેક કરીએ છીએ. ૨૮.

આયુર્ધર્ષ્યજ્ઞેન । કલ્પતામ્પ્રાણોયજ્ઞેનક-
લ્પતાઞ્ચક્ષુર્ધર્ષ્યજ્ઞેનકલ્પતાભ્યંશ્રોત્રંયજ્ઞેનક-
લ્પતામ્બાગયજ્ઞેનકલ્પતામ્મનોયજ્ઞેનક-
લ્પતામાત્કમાયજ્ઞેનકલ્પતામ્બ્રહ્માયજ્ઞેન-
કલ્પતાઞ્જ્યોતિર્ધર્ષ્યજ્ઞેનકલ્પતાભ્યંસ્વર્ધર્ષ્યજ્ઞેન-
કલ્પતામ્પૃષ્ઠયજ્ઞેનકલ્પતાંયજ્ઞોયજ્ઞેનક-
લ્પતામ્ ॥ સ્તોમશ્ચયજુશ્ચઽન્નકચસામચ-
બૃહચ્ચરથન્તરઞ્ચ । સ્વર્દેવાઽગન્મમામૃતાઽ-
અભૂમપ્પ્રજાપતેઽપ્પ્રજાઽઅભૂમૃદ્સ્વાહા ૨૯

યજ્ઞથી આયુષ, પ્રાણ, ચક્ષુ, શ્રોત્ર, વાણી, મન, આત્મા, બ્રહ્મા, જ્યોતિ, સ્વર્ગ, સ્તોત્ર અને યજ્ઞ પ્રાપ્ત થાયો ! અને સ્તોત્ર-ઋગ્-યજુસ્-સામન્-બૃહદ્રથંતર અને સ્વર્ગના દેવતાઓની પ્રાપ્તિ થાય, અને પ્રજાપતિની

પ્રજા થઈને અમૃત (મરણ રહિત) થઈએ. (છેલ્લે વેદ શબ્દ દેવતાઓને અન્નપ્રદાનનો વાચક છે). ૨૯.

इति रुद्रेऽष्टमोऽध्यायः ॥ ૬ ॥

એ પ્રમાણે ગુજરાતી ભાષાંતરવાળી અષ્ટાધ્યાયી રુદ્રીનો આઠમો અધ્યાય સંપૂર્ણ થયો. ૮.

अथ रुद्राष्टके शान्त्यध्यायः ।

शान्ति अध्याय.

॥ हरिः ॐ ॥ ऋचंवाचम्प्रपद्येमनोवजु-
 ऽप्प्रपद्येसामप्प्राणम्प्रपद्येचक्षुःश्रोत्रंप्रपद्ये ॥
 स्वागोजःसुहौजोमयिप्प्राणापानौ ॥ १ ॥

ઋગૂરૂપ વાણી, મનૂરૂપ યજુસ્, અને પ્રાણીરૂપ સા-
 મને શરણે જાઉં છું. ચક્ષુ અને શ્રોત્રને હું પ્રાપ્ત કરું છું.
 વાણી, ઓજસ્, મનોબળને શરીરબળ, પ્રાણ અને
 અપાન એ સર્વે એક થઈને મારામાં વર્તે છે. ૧.

यन्मे । छिद्रञ्चक्षुषोहृदयस्यमनसोव्याति-
 तृणम्बृहस्पतिर्मेतदधातु ॥ शन्नोभवतुभु-
 वनस्ययस्पतिः ॥ २ ॥

અયોગ્યાચરણથી ચક્ષુ, મન અને બુદ્ધિની વ્યાકુલતા-
રૂપ જે છિદ્ર થયેલું છે, તેને બૃહસ્પતિ દૂર કરો; અને જે
પ્રાણીમાત્રના અધિપતિ છે, તે અમોને સુખપ્રદ થાઓર

ભૂર્ભુવઃસ્વઃ । તત્સવિતુર્વરેણ્યમ્ભર્ગોદે-
વસ્યધીમહિ ॥ ધિયોયોનઃપ્રચોદયાત ॥ ૩ ॥

સવિતા દેવના તે જ્યેષ્ઠ તેજનું અમે ધ્યાન ધરીયે
છિયે, જે અમારી બુદ્ધિને પ્રેરેછે. ૩.

કયાંનશ્ચિત્ત્વઽઆર્ભુવદૂતીસદાવૃધઃસર્વા ।
કયાશચિષ્ટયાવૃતા ॥ ૪ ॥

સદા વૃદ્ધિ પામતા, પૂજનીય, મિત્ર ભૂત ઇન્દ્ર, તૃ-
પ્તિથી, પ્રજ્ઞાસહિત અને કોઈ પણ કર્મથી સહાયક
થાયછે. ૪.

કસ્તા । સત્યોમદાનામ્મદઃહિષ્ઠોમત્સદ-
ન્ધસઃ ॥ દૃઢાચિદારુજેવ્વસુ ॥ ૫ ॥

પૂજનીય, સત્યભૂત, એવા હે ઇન્દ્ર ! જે આપની સા-
થે મદ કરેછે, તેવા શત્રુઓનાં દૃઢ ધનને તમે છિન્ન ભિન્ન
કરી નાંખો છો. ૫.

અમીષુણઃ । સર્વીનામવિતાજરિતૃણામ્ ॥
શુતમ્ભવાસ્યુતિભિઃ ॥ ૬ ॥

હે ઇન્દ્ર ! તમે મિત્રોના અને સ્ત્રીઓના પાલક છો

એટલામાટે તમે રક્ષણમાટે બહુરૂપ ધારણ કરો.
છો. ૬.

કયાત્વન્નંડકૃત્યાભિપ્રમન્દસેવૃષન્ ॥ કયા-
સ્તોતૃબ્ધ્યુડઆમર ॥ ૭ ॥

હે વૃષ્ટિ કરનારા ઇન્દ્ર ! તમે કયા તર્પણથી અમોને
આનંદિત કરો છો ? અને કઈ તૃપ્તિથી તમે સ્તુતિ કર-
નારને ધન આપો છો ? ૭.

इन्द्रोव्विश्वस्यराजति ॥ शन्नोऽअस्तुद्वि-
पदेशञ्चतुष्पदे ॥ ८ ॥

જગતના ઇન્દ્ર પરમેશ્વર ! (આદિત્ય) જે પ્રકાશે છે,
તે દ્વિપદ (પુત્રાદિ) અને ચતુષ્પદ (ગાયત્ર્યાદિ) ને માટે
સુખરૂપ થાઓ ! ૮.

शन्नोमित्रऽशंवरुणंशनोभवत्सूर्यमा ॥
शन्नुऽइन्द्रोबृहस्पतिऽशन्नोव्विष्णुरुरुक्क्रमऽ

મિત્ર, વરુણ, અર્યમા, ઇન્દ્ર, બૃહસ્પતિ, અને વિ-
સ્તીર્ણ ક્રમ (ડગલાં) વાળા વિષ્ણુ, એ સર્વ અમને સુખ-
રૂપ થાઓ !

शन्नोव्वार्तः । पवता७शन्नस्तपतुसूर्यः ॥
शन्नुऽकनिक्रदद्देवऽपुर्जन्योऽअभिवर्षतु १०

અમોને સુખકારક વાયુ વાઓ ! અમોને સુખકારક

સૂર્ય તપો ! અને અત્યંત શબ્દકારી મેઘ અમોને સુખ-
કારક વરસો ! ૧૦.

અહાનિશમ્ભવન્તુનંશઃકૃરાત્રીઃપ્રતિધી-
યતામ ॥ શન્નંડિન્દ્રાગ્નીર્ભવતામવૌભિઃશન્ન-
ન્દ્રાવરુણારાતહંધ્યા ॥ શન્નંડિન્દ્રાપૂષ્ણા-
ઞ્વાજસાતૌશમિન્દ્રાસોમાસુવિતાયશંચ્યોઃ ૧૧

પરમેશ્વરના પ્રસાદથી દિનરાત સુખરૂપ થાઓ ! હ-
વિષથી તૃપ્ત થયેલા ઇન્દ્રાગ્નિ તથા ઇન્દ્ર, વરુણ, ઇન્દ્રપુષા,
ઇન્દ્રસેન, એ સર્વે દેવ સાધુની ઉત્પત્તિ માટે રોગ અને
ભયને દૂર કરીને સુખરૂપ થાઓ ! ૧૧.

શંનોદેવીરુભિષ્ટ્યુઽઆપૌભવન્તુપીતયે ॥
શંચ્યોરુભિસ્ત્રવન્તુનં ॥ ૧૨ ॥

દીવ્યમાન્ જલ દેવતા સ્નાન અને પાનને માટે સુખ
રૂપ થાઓ; અમારા રોગનું શમન કરી સુખરૂપ થાઓ
અને અમારી શુદ્ધિને માટે અમારાપર સવણ (સિંચન)
કરો. ૧૨.

સ્યોનાપૃથિવિ । નોભવાન્નૃક્ષરાનિવેશની ॥
યચ્છાનંશર્મસુપ્રથાઃ ॥ ૧૩ ॥

હે કંટકરહિત ! સાધુના નિવાસભૂત ! વિસ્તારવાળી
પૃથ્વી દેવતા, તું અમોને સુખરૂપ થા ! અને અમોને
શરણ આપ. ૧૩.

આપોહિ । ઇશમયોભુવસ્તાનંડજુર્જેદધાતન ।
મુહેરણાયચક્ષ્ણસે ॥ ૧૪ ॥

હે જલદેવતા ! અમોને સુખકારક થાઓ ! અમને
અન્ન પ્રાપ્તિ માટે યોગ્ય કરો અને અમને મહારમણીય
બ્રહ્મદર્શન માટે યોગ્ય કરો ! ૧૪

યોવંશિવતંમોરસસ્તસ્યંભાજયતેહનંઃ ।
ઉશુતીરિવમાતરંઃ ॥ ૧૫ ॥

હે જલદેવતા ! આપનો જે અત્યંત સુખરૂપ રસ છે,
તે આ લોકમાં જેવી રીતે માતા પોતાના બાળકને પ્રીતિ
સાથે સ્તનપાન કરાવે છે, તેવી રીતે અમોને સર્વને
પ્રાપ્ત થાઓ ! ૧૫.

તસ્મમાડઅરંઙ્ગમામવોયસ્યુક્ષ્યાયુજિન્વંથા ।
આપોજનયંથાચનં ॥ ૧૬ ॥

હે જલદેવતા ! આપ જે પાપના ક્ષય માટે અમોને
તુષ્ટ કરો છો, તે પાપના ક્ષય માટે અમે સત્વર આપને
મસ્તકપર સિંચીએ છિયે, અથવા અમે આપને અન્નની
પૂર્ણ પ્રાપ્તિ માટે શરણુ આવીએ છિયે. હે જલદેવતા !
તમે અમોને પ્રજોત્પાદનમાં સમર્થ કરો ! ૧૬.

દ્યૌંશાન્તિરુન્તરિંક્ષુશાન્તિઃપૃથિવીશા-
ન્તિરાપંશાન્તિરોષંધયંશાન્તિઃ ॥ ચૂનસ્પ-

તયુઠ્ઠાન્તિર્વિશ્વેદેવાઠ્ઠાન્તિર્બ્રહ્માન્તિઃસ-
ર્વેઠ્ઠાન્તિઃશાન્તિરેવશાન્તિઃસામાશાન્તિ-
રેધિ ॥ ૧૭ ॥

દુલોક, અંતરિક્ષ, પૃથ્વી, જળ, ઔષધ, વનસ્પતિ,
સર્વ દેવો, વેદત્રય, સર્વ જગત્, અને શાંતિ—આ સર્વરૂપ
જે શાંતિ અથવા જે સ્વરૂપથીજ શાંતિ છે, તે શાંતિ પ-
રમેશ્વરની કૃપાથી મને પ્રાપ્ત થાઓ. ૧૭.

દત્તેદ્દહમામિત્રસ્યમાચક્ષુષાસર્વાણિભૂતા-
નિસર્મીક્ષન્તામ ॥ મિત્રસ્યાહચ્ચક્ષુષાસર્વાણિ
ભૂતાનિસર્મીક્ષે ॥ મિત્રસ્યુચક્ષુષાસર્મીક્ષામહે ॥

હે સર્વ વિદારક પરમેશ્વર ! આપ મને દૃઢ કરો,
(જેથી) સર્વ પ્રાણીમાત્રને મિત્રદૃષ્ટિથી જોઉં. અને મિ-
ત્રની દૃષ્ટિથી અમે જોઈએ, એટલે પરસ્પર દ્રોહરહિત
વર્તીએ. ૧૮.

દત્તેદ્દહમા । જ્યોત્કેસુન્દરિજીઘ્રાસ-
જ્યોત્કેસુન્દરિજીઘ્રાસમ ॥ ૧૯ ॥

હે વિદારક (વીર) ઇશ્વર ! અમોને દૃઢ કરો; અમે
આપની કૃપાથી ચિરકાલ જીવીએ ! ચિરકાળ જીવીએ ! ૧૯

નમસ્તેહરંસેશોચિષેનમસ્તેઽસ્તુર્ચિષે ॥

અન્યાંસ્તેઽઅસ્મત્તપન્તુહેતયઃપાવુકોઅસ્મ-
ભ્યઃશિવોભવ ॥ ૨૦ ॥

હે અગ્નિ ! સર્વ રસહારક આપના પ્રકાશક તેજને નમસ્કાર છે. આપના કિરણરૂપી આયુધો અમારાથી અન્યને તપાવો, અને પવિત્રતાવાળા આપ અમોને સુખરૂપ થાઓ ! ૨૦.

નમસ્તે । અસ્તુવિદ્યુતેનમસ્તેસ્તનયિત્વે ॥
નમસ્તેભગવન્નસ્તુયતુઃસ્વઃસુમીહંસે ॥ ૨૧ ॥

હે ભગવન્ ! જે કારણથી આપ સ્વર્ગમાં ગમન કરો છો, તે કારણથી વિદ્યુત્ અને ગર્જિતરૂપ આપને નમસ્કાર છે. ૨૧.

યતોયતઃસુમીહંસેતતોનોઽઅભયકુરુ ॥
શન્નઃકુરુપ્રજાભ્યોભયન્નઃપશુભ્યઃ ॥ ૨૨ ॥

હે પરમેશ્વર ! જે જે દુશ્વરિતથી અમોને દૂર કરવાને ચેષ્ટા કરો છો, તે તે દુશ્વરિતથી અમને અભય કરો, અમારી પ્રજાને સુખી કરો, અને અમારાં પશુઓને અભય કરો. ૨૨.

સુમિત્રિયાનુઽઆપુઽઓષંધયઃસન્તુદુર્મિ-
ત્રિયાસ્તસ્મૈસન્તુયોસ્માન્દ્વેષ્ટિયઞ્ચત્રુયન્દ્વિ-
ષ્મઃ ॥ ૨૩ ॥

હે પરમેશ્વર ! જલ અને આષધી અમારે માટે સુખ-

દાયક થાઓ. અને અમારો જે દ્વેષ કરે છે, અને અમે જેનો દ્વેષ કરીએ છીએ, તેને માટે દુઃખ દાયક થાઓ. ૨૩

તચ્ચક્ષુર્દેવહિતમ્પુરસ્તાચ્છ્રુક્રમુચ્ચરત્ ॥
 પश्येमશુરદ્÷શતઞ્જીવેમશુરદ્÷શતઃશૃણુયા-
 મશુરદ્÷શતંપ્રબ્રવામશુરદ્÷શતમદીનાઃ-
 સ્યામશુરદ્÷શતમ્ભૂયઃશ્ચશુરદ્÷શતાત્ ॥૨૪॥

આદિત્ય૩૫ ચક્ષુ દેવતાઓને હિતકારક જે જગતનું નેત્ર પૂર્વ દિશામાં ઉદય પામે છે, તેની કૃપાથી અમે સૌ સો વર્ષપર્યંત જીવિએ, જીવીએ, સાંભળીએ, બોલીએ, અદીન (શ્રીમંત) રહીએ, અને સો વર્ષથી અધિક વખત પણ તેજ કાર્ય કરીએ (જીવિએ, જીવીએ, ઇત્યાદિ). ૨૪.

इति रुद्राष्टके शान्त्यध्यायः ॥

॥ अथ रुद्रे स्वस्तिप्रार्थनामन्त्राऽध्यायः ॥

हरिःॐ ॥ स्वस्तिनुऽइन्द्रोवृद्धश्श्रवाऽस्व-
 स्तिनःपूषाव्विश्ववेदाऽ ॥ स्वस्तिनुस्ताव्योऽ-
 अरिष्टनेमिऽस्वस्तिनोबृहस्पतिर्दधातु ॥ १ ॥

अथ स्वस्तिवाचनम् ।

હવિ૩૫, પુષ્કળ અંનવાળા ઇન્દ્ર અમારૂં કલ્યાણ કરો; વિશ્વનું જ્ઞાનવાળા પૂષા અમારૂં કલ્યાણ કરો; અરિ-

૫ (અહિંસિત) રથચક્રવાળા ગરુડ અમારું કલ્યાણ કરો;
બૃહસ્પતિ દેવતા અમારું કલ્યાણ કરો. ૧.

ૐપર્યઃપૃથિવ્યામ્પયઽઓષધીષુપયોદિવ્ય-
નારિક્ષેપયોધાઙ્ । પર્યસ્વતીઽપ્પ્રદિશઃસન્તુ-
મહ્યમ ॥ ૨ ॥

હે અગ્નિ ! આપ પૃથ્વી, ઔષધી, સ્વર્ગ, અને અંત-
રિક્ષમાં રસ મૂકો અને મારે માટે દિશા અને અવાંતર
દિશા સંપૂર્ણ રસયુક્ત થાઓ. ૨.

ૐઘ્વિષ્ણોરુરાટમસિઘ્વિષ્ણોઽન્નપ્ત્રેસ્યોવિ-
ષ્ણોઽસ્યૂરસિઘ્વિષ્ણોઽધ્રુવોસિ ॥ વૈષ્ણવમ-
સિઘ્વિષ્ણવેવા ॥ ૩ ॥

હે દર્ભમય માલાને ધારણ કરનાર વંશ ! તમે
વિષ્ણુ (પરિમંડપ) ના લલાટ સ્થાને છો. હે રણચ્યંત !
તમે વિષ્ણુ (પરિમંડપ) ના ઓષ્ઠ સંધિરૂપ છો, તેમજ
પરિમંડપની સૂચિ અને અન્ધિરૂપ છો; હે હુવિર્ધા-
ન ! તમે વિષ્ણુ દેવતાના સંબંધી છો, એટલા માટે વિષ્ણુ
પ્રીત્યર્થ તમોને સ્પર્શ કરું છું. ૩.

ૐઅગ્નિર્દેવતાઞ્વાતોદેવતાસૂર્યોદેવતાચ-
ન્દ્રમાદેવતાઞ્વસવોદેવતારુદ્રાદેવતાદિત્યાદેવ-

તામુરુતોદેવતાઃશ્ચૈદેવાદેવતાઃબૃહસ્પતિર્દેવ-
તેન્દ્રોદેવતાઃચરુણોદેવતા ॥ ૪ ॥

અગ્નિ, વાયુ, સૂર્ય, ચંદ્રમા, વસુ, ઇંદ્ર, આદિત્ય,
મરુત, વિથેદેવા, બૃહસ્પતિ, ઇન્દ્ર અને વરુણ, એ સર્વ
પ્રસિદ્ધ દેવતા છે. ૪.

ૐ ધ્વિશ્વાનિ દેવસવિતર્દુરિતાનિ પરાંસુવ ॥
યજ્ઞઃપ્રત્નન્તુઽઆસુવ ॥ ૫ ॥

હે દેવ ! સર્વપ્રેરક ! તમે સર્વ પાપોને દૂર કરો
અને અમોને જે કલ્યાણરૂપ હોય, તે પ્રાપ્ત કરો. ૫.

इति रुद्राष्टाध्यायी समाप्ता ॥

એ પ્રમાણે ગુજરાતી ભાષાન્તરવાળી
રુદ્રાષ્ટાધ્યાયી સમાપ્ત થઈ.

ॐ शान्तिः । शान्तिः । शान्तिः ।

વિશ્વસિ.

સંગીત પંચરત્ન.

સંગીતકળાનો અપૂર્વ ગ્રંથ. જેની અંદર મૃદંગ, પં
દિલરૂપા, સિતાર, હારમોનિયમ વગેરે વાજાંત્રોની સમજ
વિસ્તારથી સમજાવેલી છે. ઉપરાંત હરેક જાતની રાગ
ણીઓનો પણ તેમાં સમાવેશ કરેલો છે. સંગીત વિદ્યા...
સૌથી સહેલામાં સહેલો ગ્રંથ ક્રૂપ આ જ છે. ભાષા હિન્દુસ્તાની
હોવાથી સર્વ ભાષાના લોકોને સરખો જ ઉપયોગી છે. ક્રીમત
માત્ર રૂ. ૨-૮-૦ પોષ્ટેજ જૂદું.

વેદાન્ત તેમજ ધર્મસંબંધી અત્યુત્તમ ગ્રંથો.

શ્રીમદ્ભગવત મોહું (ગુ. પ્રેસ)	૪-૮-૦
,, નાનું	,,	...	૨-૮-૦
પંચદશી (વિસ્તારવાળા વિવરાણુસહિત)	૬-૦-૦
ચંદ્રકાન્ત ભાગ ૧-૨	દરેક	...	૨-૮-૦
અધ્યાત્મરામાયણ	૧-૮-૦
શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા	૦-૮-૦

આ ઉપરાંત અમારે ત્યાં વેદાન્ત, ધર્મ, ન્યાય, નીતિ,
વાર્તા, નાટક વગેરે વગેરેના સંસ્કૃત અને ગુજરાતી ઉત્તમો-
ત્તમ ગ્રંથો, તેમજ અંગ્રેજી, ગુજરાતી દરેક જાતની શાળોપ-
યોગી ચોપડીઓ, સસ્તી ડિક્શનરીઓ, તેમજ સ્ટેશનરી સા-
માન વગેરે કિફાયત ભાવે મળશે. ગ્રાહકોને એકવાર કામ
પાડી ખાત્રી કરવા ખાસ વિનંતિ છે.

મે. શંકરલાલ, એન. વ્યાસની કું.

નં. ૩૫૬ બજારગેટ, કોટ મુંબઈ.

